

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Bakalářská práce

Karolína Melichová

Živelní katastrofy či technické havárie v knihovnách: případová srovnávací studie dvou knihoven
zasažených povodní

Natural disasters or technical accidents in libraries: a comparative case study of two libraries
affected by the floods

Praha 2018

Vedoucí práce: PhDr. Barbora Drobíková, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své paní PhDr. Barboře Drobíkové, Ph.D za vedení mé práce za odborné rady a konzultace ohledně této práce. Chtěla bych poděkovat i zaměstnancům Městské knihovny v Kralupech nad Vltavou a Husovy knihovny v Modřanech za ochotu se mnou spolupracovat.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval/a všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 31. července 2018

Karolína Melichová

Abstrakt (česky)

Práce pojednává o srovnávací případové studii dvou knihoven, které byly zasaženy povodní v roce 2002. Pro práci byly vybrány dvě knihovny – Městská knihovna v Kralupech nad Vltavou a Husova knihovna v Modřanech.

V úvodu se práce zabývá obecně živelnými katastrofami a jejich typologií. Podrobněji je zde zpracována živelná katastrofa povodeň. V této části se práce věnuje shrnutím poznatků a průběhu konkrétní povodně v roce 2002.

V další kapitolách se věnuje případové srovnávací studii, kde jsou shrnuty poznatky ze dvou postižených knihoven. Tento výzkum je doplněn rozhovory s jednotlivými pracovníky knihoven, dobrovolníky a archivním tiskem, který zachycuje dobu okolo povodní.

V závěru se práce věnuje srovnání knihoven, jak se vypořádaly s povodní a celkové vyhodnocení případové studie.

Klíčová slova (česky)

Živelná pohroma, katastrofa, povodeň, povodně, knihovna, škoda, fond, knihy, vybavení, dobrovolník, knihovník

Abstract (in English):

The thesis deals with a comparative case study of two libraries affected by floods in the year 2002. For this work were selected two libraries – the Municipal Library in Kralupy nad Vltavou and the Hus Library in Modřany. In the introduction, work is devoted generally to natural disasters and their and their typology. In more detail, a natural disaster of the flood is treated here. This section summarizes the findings of a flood event in 2002. In the next chapters, the thesis deals with a comparative case study, which summarizes the findings from two affected libraries. This research is complemented by interviews with librarians, volunteers and the archive press, which captures the time around the floods.

At the end of the thesis, the libraies are compared in the area of flood managemen, and the case study evalution is presented here.

Klíčová slova (anglicky)

Natural disaster, disaster, flood, floods, library, damage, collection, volunteer, librarian

Obsah

1. Úvod	8
2. Živelní katastrofy.....	10
1. Typologie živelních katastrof	10
1 Povodeň.....	11
1.1 Typy povodní na území České republiky:.....	13
1.2 Povodně v České republice	14
1.3 Postup povodně v roce 2002	15
1.4 Povodeň 2002 a její dopad pro knihovny	17
2 Doporučená opatření/ prevence proti živelním katastrofám.....	18
2.1 Manuál IFLA.....	18
3 Doporučené postupy při tvoření krizových plánů dle manuálu IFLA – výběr a shrnutí hlavních bodů	19
3.1 Analýza rizik (identifikace zdrojů potenciální živelní pohromy nebo havárie).....	19
3.2 Prevence a ochrana	20
3.3 Přípravenost na živelní pohromy.....	22
3.4 Spolupráce v rámci prevence s Mezinárodním komitétem Modrý štít a Českým Modrým štítem 26	
3.4.1 Mezinárodní komitét Modrý štít	26
3.4.2 Historie Modrého štítu.....	26
3.4.3 Český komitét Modrý štít	28
4 Praktická část – Případová studie	30
4.1 Kvalitativní výzkum	30
4.2 Metodika případové studie.....	30
4.3 Metoda sběru dat	31
5 Srovnání knihoven.....	33
5.1 Městská knihovna v Kralupech nad Vltavou (historie, základní údaje)	33
5.1.1 Základní údaje.....	33
5.1.2 Historie knihovny	33
5.1.3 Průběh povodně v roce 2002 v Kralupech nad Vltavou	34
5.2 Povodeň 2002	35
5.2.1 Před povodní – evakuace knihovny	35
5.2.2 Po povodni.....	35
5.2.3 Fungování knihovny po povodni a následná revitalizace.....	36
5.2.4 Revize a následné budování fondu	36
5.3 Husova knihovna v Modřanech.....	38

5.4	Základní údaje	38
5.5	Historie knihovny.....	38
5.6	Průběh povodně v Modřanech.....	40
5.7	Povodeň 2002	40
5.7.1	Před povodní	40
5.7.2	Po povodni.....	41
5.7.3	Fungování knihovny po povodni a následná revitalizace.....	42
5.7.4	Revize a budování fondu	42
5.8	Shrnutí případové studie	44
6	Závěr.....	46
7	Seznam použitých zdrojů.....	48
8	Seznam obrázků	I
8.1	Knihovna v Kralupech nad Vltavou	II
8.2	Husova knihovna v Modřanech.....	VIII
9	Přílohy	XIV
9.1	Otázky pro vedoucí knihoven	XIV
9.2	Otázky pro zaměstnance knihovny.....	XV
9.3	Transkripce rozhovorů s vedoucími knihoven	XVI
9.3.1	Městská knihovna v Kralupech nad Vltavou.....	XVI
9.3.2	Husova knihovna v Modřanech	XXI

1. Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám konkrétní živelnou katastrofou – povodní, která v posledních letech zasáhla několikrát naše území. I když v dnešní době, s proměnou klimatických podmínek, se setkáváme spíše s povodněmi lokálními než s povodněmi rozsahu jako v roce 2002 a 2013. Paměťové instituce by si tedy měly z těchto rozsáhlých povodní vzít ponaučení a věnovat větší pozornost přípravě a pravidelné revizi svých krizových a povodňových plánů. Důležité je však dodržovat i preventivní opatření, díky kterým můžeme eliminovat možné škody.

V teoretické části práce se zaměřuji v první kapitole na typologii živelních katastrof. Dále zde podrobně sleduji živelnou katastrofu, které je věnována tato práce, a to povodní. Jelikož se práce soustředí především na povodeň, dále se věnuji jen této živelné pohromě. Přibližuji zde typy povodní, se kterými se můžeme na našem území setkat, dále zde zmiňuji stupně povodňové aktivity – pro lepší představu průběhu povodně. Dále je zde podkapitola shrnující největší povodně v České republice, která poukazuje na to, že povodně se zde vyskytují od historického počátku našeho území. V následující kapitole se zaměřuji na průběh povodně v roce 2002 na našem celém území. V rámci další podkapitoly jsou popsány celkové důsledky povodně pro knihovny na našem území.

Druhá kapitola se soustředí především na doporučení opatření a prevenci proti živelním katastrofám. Tato kapitola se celá opírá o manuál Živelní pohromy a havárie – prevence a plánování, který vydala Národní knihovna v roce 2007 v rámci spolupráce s Mezinárodní federací knihovnických asociací a institucí. Všechny body v tomto manuálu jsou velmi užitečné a myslím si, že pro knihovny, které se nacházejí v rizikových oblastech, je jeho znalost nevyhnutelná. V rámci této kapitoly věnuji zmínku organizaci Mezinárodní komitét Modrý štít a působení jeho lokální pobočky Český komitét Modrý štít. Jedná se o organizaci, která se věnuje ochraně a pomoci kulturním institucím, které byly zasaženy přírodními katastrofami anebo je ohrožuje válečný konflikt. Český zástupce MKMŠ pořádá také semináře a konference, které se věnují prevenci příprav proti živelním katastrofám.

Ve třetí kapitole začíná praktická část této práce, ve které shrnuji poznatky případové studie týkající se Městské knihovny v Kralupech nad Vltavou a Husovy knihovny v Praze Modřanech. Každé knihovně je zde věnována samostatná kapitola, ve které uvádím základní údaje o knihovně, historii knihovny a nastiňuji zde průběh povodně v dané lokalitě. V příštích podkapitolách shrnuji evakuaci knihovny před povodní, následné fungování knihovny v náhradních prostorech a revitalizaci knihovny a budování jejího nového knižního fondu.

Poté následuje podkapitola 5.8, ve které porovnávám knihovny. Informace jsem získala v rámci rozhovorů se zaměstnanci knihoven, kteří mi poskytli souhlas pro jejich zveřejnění.

V závěru shrnuji práci a své osobní poznatky k případové studii.

2. Živelní katastrofy

Živelná či přírodní katastrofa je událost, která je způsobena přírodním vlivem a lidský faktor, zde nehraje žádnou roli. I když člověk může mít na průběh této události nemalý vliv. Také se však můžeme setkat s termínem „environmentální katastrofa“, na níž už lidský faktor vliv má a většina katastrof je právě tohoto rázu. Lidská činnost, především industrializace, má velký vliv na přírodu kolem nás.

Živelní katastrofy se odehrávají pravidelně v cyklech v rámci svých ekosystémů a mají většinou přirozený průběh, a pokud je ekosystém neporušen, tak se s ním dokáže následně vypořádat.

Vzniká rychlým nebo pozvolným přírodním procesem mimořádných rozměrů, který je způsoben ději probíhajícími uvnitř a vně Země, vlivem rozdílů teplot nebo jiných faktorů. (Enwiki, 2016)

Ve své práci se nebudu zabývat všemi živelními katastrofami a podrobněji zde zpracovávat jejich charakteristiku a typologii. Detailněji se budu věnovat popisu živelné katastrofy typu povodeň, na níž je tato práce zaměřena.

1. Typologie živelných katastrof

Typologie živelných katastrof není jednoznačná, jelikož se jedná o přírodní procesy a jednotlivé katastrofy se mohou vyvolávat či doprovázet společně.

Živelní katastrofy můžeme dělit do dvou skupin. První skupina se dělí dle faktorů, které mohou živelní pohromy vyvolat:

1. Rychlým pohybem hmoty (zemětřesení, svahové pohyby)
2. Uvolněním energie v hlubinách Země a jejím převedením na povrch (sopečná činnost, zemětřesení)
3. Zvýšením vodní hladiny řek, jezer, moří (povodně, mořské zátopy, tsunami)
4. Mimořádně silným větrem (orkány, tropické cyklony)
5. Atmosférickými poruchami (bouře)
6. Kosmickými vlivy (škodlivé druhy záření, meteority)

Druhá skupina se dělí dle místa vzniku s ohledem na zemský povrch takto:

1. Pohromy vznikající pod zemským povrchem (zemětřesení, sopečné výbuchy)
2. Pohromy vznikající na zemském povrchu (sesuvy, povodně, tsunami, záplavy, požáry)
3. Pohromy vznikající nad zemským povrchem (cyklony, tornáda, bouře, dopady meteoritů)

Rozdělení živelních pohrom však není zcela jednoznačné. Jedná se o přírodní procesy, které mezi sebou mohou mít vzájemnou souvislost vyvolat sesuvy. (Říha, 2006)

1 Povodeň

Povodně jsou výsledkem komplexního působení přírodních faktorů, a to většinou meteorologických, fyzicko-geografických a antropogenních. Tyto faktory pak výrazně ovlivňují časovou a prostorovou variabilitu četnosti výskytu povodní, jejich extremitu, velikost a rozsah dopadů. (Brázdil, 2005)

Povodeň je přírodní jev způsobený rozlitím nadměrného množství vody v krajině mimo koryto vodního toku.

Podle vodního zákona č. 254/2001 Sb. § 64, je povodeň charakterizována následně:

„(1) Povodněmi se pro účely tohoto zákona rozumí přechodné výrazné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod, při kterém voda již zaplavuje území mimo koryto vodního toku a může způsobit škody. Povodní je i stav, kdy voda může způsobit škody tím, že z určitého území nemůže dočasně přirozeným způsobem odtékat nebo její odtok je nedostatečný, případně dochází k zaplavení území při soustředěném odtoku srážkových vod. Povodeň může být způsobena přírodními jevy, zejména táním, dešťovými srážkami nebo chodem ledů (přirozená povodeň), nebo jinými vlivy, zejména poruchou vodního díla, která může vést až k jeho havárii (protržení) nebo nouzovým řešením kritické situace na vodním díle (zvláštní povodeň).

(2) Povodeň začíná vyhlášením druhého nebo třetího stupně povodňové aktivity (§ 70) a končí odvoláním třetího stupně povodňové aktivity, není-li v době odvolání třetího stupně povodňové aktivity vyhlášen druhý stupeň povodňové aktivity. V tom případě končí povodeň odvoláním druhého stupně povodňové aktivity. Povodní je rovněž situace uvedená v odstavci 1, při níž nebyl vyhlášen druhý nebo třetí stupeň povodňové aktivity, ale stav nebo průtok vody v příslušném profilu nebo srážka dosáhla směrodatné úrovně pro některý z těchto stupňů povodňové aktivity podle povodňového plánu příslušného územního celku. Pochybnosti o tom,

zda v určitém území a v určitém čase byla povodeň, rozhoduje, je-li splněna některá z těchto podmínek, vodoprávní úřad.

(3) *Za nebezpečí povodně se považují situace zejména při*

a) dosažení stanoveného limitu vodního stavu nebo průtoku ve vodním toku a jeho stoupající tendenci,

b) déletrvajících vydatných dešťových srážkách, popřípadě prognóze nebezpečí intenzivních dešťových srážek, očekávaném náhlém tání, nebezpečném chodu ledů nebo při vzniku nebezpečných ledových zácp a nápěchů, nebo

c) vzniku mimořádné situace na vodním díle, kdy hrozí nebezpečí jeho poruchy.“ (Zákon č. 254/2001 Sb)

Povodně dělíme na dvě hlavní skupiny, první skupinou jsou povodně přirozené, které dále dělíme dle toho, jakými hydrologickými jevy jsou doprovázeny. Druhá skupina je označena jako zvláštní povodně, do této kategorie spadají povodně způsobené umělými vlivy.

1.1 Typy povodní na území České republiky:

I. Přirozené povodně

1. **Povodně z tání sněhu** – jsou způsobené táním sněhu a vznikají v zimním a jarním období, zhruba od prosince do dubna. Pokud je tání sněhu doprovázené vydatnými dešťovými srážkami, jedná se o smíšenou povodeň. Povodně z tání sněhu ohrožují nejvíce střední a velká povodní s malými výškovými rozdíly terénu
2. **Ledové povodně** – jsou spojeny s oteplením po období silných mrazů, kdy se na vodních tocích vytvořil ledový pokryv. Tání sněhu způsobuje, že se v korytě řeky zvětšuje průtok, a to dříve než stačí ledy roztát. Ledy se tedy začnou lámat a pohybovat se po korytě toku. Na místech s mělkým dnem, nebo se zúžení koryta, se unášené kry hromadí a vytváří ledové bariéry. Podobná riziková místa na tocích jsou známa, a jsou uvedena v povodňových plánech. Předpovědět, zda v dané situaci dojde k vytvoření ledových bariér, však není možné.
3. **Dešťové povodně** – příčinou těchto povodní jsou den i více dní trvající intenzivní srážky, často zesílené v horských oblastech. Srážky postupně nasytí půdu, která již není schopná zadržovat vodu a dochází k výraznému odtoku vody z krajiny. Nebezpečné je, pokud před vlastní povodní bylo vlhké období a půda byla nasycena vodou už před začátkem silných srážek. Tento typ povodní ohrožuje především střední a velké řeky, kde dochází k rozlivům zaplavujícím rozsáhlé oblasti v okolí řek. Většina velkých povodní našem území, které způsobily značné škodu na hospodářství, byla tohoto typu.
4. **Přívalové povodně** – Přívalové (často nevhodně nazývané bleskové) povodně vznikají následkem krátkodobých a velmi intenzivních přívalových srážek, kdy během 1 až 6 hodin může spadnout více než 100 mm srážek. Přívalové srážky se vyskytují v letních bouřkách. Rychlý přísun srážek nestačí půda vsakovat a voda rychle odtéká po povrchu půdy. Často odnáší půdní materiál a způsobuje erozi. I když zasažená plocha většinou není velká, voda proudí velmi rychle, má velkou ničivou sílu a způsobuje velké škody. Tyto povodně nejvíce ohrožují lidské životy, protože přicházejí velmi náhle a dávají málo prostoru pro záchranu lidí.

- #### II. Zvláštní povodně
- do této kategorie se řadí povodně způsobené umělými vlivy, což jsou situace, jež mohou nastat na vodních dílech vzdouvajících vodu. Z hlediska

bezpečnosti by tato zařízení měla mít technicko-bezpečnostní dohled, při kterém se zjišťuje průběžný technický stav vodního díla z hlediska jeho stability. (Český hydrometeorologický ústav, [b.r.])

U povodní sledujeme tzv. stupně povodňové aktivity, které jsou definovány takto:

I. Stupeň povodňové aktivity = *STAV BDĚLOSTI*

- *nastává při nebezpečí přirozené povodně a zaniká, pominou-li příčiny takového nebezpečí*
- *na vodních dílech nastává tento stav při dosažení mezních hodnot sledovaných jevů a skutečností z hlediska bezpečnosti vodního díla, jež by mohly vést ke vzniku zvláštní povodně*
- *aktivuje se a zahajuje činnost hlásná a hlídková služba na vodních tocích*

II. Stupeň povodňové aktivity = *STAV POHOTOVOSTI*

- *vyhlašuje příslušný povodňový orgán, přerůstá-li nebezpečí přirozené povodně v povodeň*
- *vyhlašuje se také při překročení mezních hodnot sledovaných jevů a skutečností na vodním díle z hlediska jeho bezpečnosti a skutečností z hlediska bezpečnosti díla nebo při zjištění mimořádných okolností, jež by mohly vést ke vzniku zvláštní povodně*
- *aktivují se povodňové orgány a další účastníci ochrany před povodněmi, uvádějí se do pohotovosti prostředky na zabezpečovací práce, provádějí se opatření ke zmírnění průběhu povodně podle povodňového plánu*

III. Stupeň povodňové aktivity = *STAV OHROŽENÍ*

- *vyhlašuje příslušný povodňový orgán při nebezpečí vzniku škod většího rozsahu, ohrožení životů, zdraví a majetků v zaplaveném území*
- *vyhlašuje se také při dosažení kritických hodnot sledovaných jevů a skutečností na vodním díle z hlediska jeho bezpečnosti současně se zahájením nouzových opatření*
- *provádějí se zabezpečovací a podle potřeby záchranné práce nebo evakuace*

Druhý a třetí stupeň povodňové aktivity vyhlašují a odvolávají ve svém územním obvodu povodňové orgány a při vzniku zvláštní povodně i krizové orgány. (Záchranný kruh, ©2018)

1.2 Povodně v České republice

V České republice je povodeň nejčastějším a nejničivějším extrémním živelným jevem. Jiné živelné jevy se zde ve větším měřítku nevyskytují, anebo se vyskytují pouze minimálně, a pokud ano, tak nedosahují takových ničivých účinků.

Na základě analýzy největších historických povodní v České republice, které jsou zdokumentované, můžeme sledovat, že naše území je už od historického počátku provázáno tímto ničivým živlem.

Mezi první zdokumentovanou povodeň, která zasáhla naše území, můžeme sledovat tu ze září roku 1118. Následně můžeme sledovat, že v každém následujícím století naše území zasáhla alespoň jedna tato událost, a to v lednu až v únoru 1342, v červenci 1432, v srpnu 1501, v březnu a v srpnu 1598, v únoru 1655, v červnu 1675, v únoru 1784, v únoru 1799, v březnu 1845, v únoru 1862, v květnu 1872, v září 1890, v červenci 1897, v červenci 1903, v srpnu až v září 1938, v červenci 1997, v srpnu 2002 a dosud nejmladší povodeň z přelomu května a června roku 2013. (Říha, 2006)

1.3 Postup povodně v roce 2002

Postup povodně je citován z Wikipedie otevřené encyklopedie. Nepodařilo se mi bohužel najít přehlednější shrnutí působení povodně v jiných zdrojích.

Povodeň v roce 2002 byla jedna z největších událostí svého druhu v historii České republiky. Spolu s povodněmi z roku 1997 patří k nejtěžším a největším přírodním katastrofám české moderní historie. Také se jedná o největší povodeň od ničivé Velké povodně v roce 1845. Povodeň trvala zhruba v rozmezí těchto dní: 8. - 16. 8. 2002.

Vznik této povodně můžeme datovat k 6. 8. 2002, kdy Českou republiku zasáhla tlaková níže. Do 7. a 8. 8. 2002 vytrvalé deště naplnily koryta většiny jihočeských a západočeských řek.

Příčinou záplav byly nadprůměrné srážky, které v první fázi zasáhly hlavně jih Čech a ve druhé fázi již většinu Čech. Kromě značného nasycení půdy a koryt řek po první srážkové fázi, zde situaci výrazně ovlivnila i vodní díla na tocích řek a to především tzv. vltavská kaskáda. Kaskáda v první fázi zachytila poměrně velké množství vody z první povodňové vlny z prvního srážkového období, bohužel na zachycení druhé povodňové vlny již nestačila.

Dne 12. 8. byl, tehdejším premiérem Vladimírem Špidlou, oficiálně vyhlášen stav nouze pro středočeský, jihočeský, plzeňský, karlovarský kraj a Prahu. Při druhé vlně v Praze protékalo Vltavou 1790 m³/s a začala tak i evakuace ohrožených oblastí. V tomto okamžiku se v Praze očekávala „pouze“ padesátiletá voda.

V průběhu 13. 8. probíhají ve všech postižených krajích evakuace obyvatel. V Českých Budějovicích povodeň začíná zesilovat a strhávat první mosty. Ve většině postižených krajích, včetně Prahy, se přerušují dodávky elektrického proudu. V Ústeckém kraji se připravují na stoletou vodu a probíhá zde rozsáhlá hromadná evakuace. (Wikipedia, 2018)

S přerušením dodávky proudu se také zastavuje výroba a chod velkých chemických podniků – Spolchemie, Lovochemie, Kaučuk (nyní Synthos a.s.). (iDnes, 2006)

Další den, 14. 8., dosahuje v Praze průtok Vltavy 4700 m³/s a je zaplaven pražský Karlín a pražské metro. Na Plzeňsku a v jižních Čechách začíná voda pomalu opadat a odpoledne začínají rozvodněné řeky, především Vltava kulminovat. Ve středočeském kraji, na Mělníku, rozvodněná Vltava však zvyšuje hladinu Labe a rozšiřuje koryto soutoku. Problémy začínají v nedaleké neratovické Spolaně, kde v následujícím dni 15. 8. unikají do vody desítky tun chemikálií – především velké množství nebezpečného chloru. V severních Čechách na Podřipsku a Litoměřicku a ve středních Čechách kolem soutoku Labe s Vltavou se povodňová vlna rozlévá do blízkých vesnic. Všechny mosty přes Labe v Ústeckém kraji jsou uzavřeny.

Poslední den povodně 16. 8. se povodňová vlna rozlévá do šíře 10 km a zatopila několik vesnic a menších měst. Toky řek kulminují a jejich hladina klesá. (Wikipedia, 2018)

1.4 Povodeň 2002 a její dopad pro knihovny

Povodeň způsobila velké materiální škody, které se odstraňovaly řadu dalších let. Bohužel povodeň nezpůsobila jen tyto škody, ale zasáhla mnoho rodin, které během povodně tragicky přišly o své příbuzné.

Během této povodně bylo celkem zasaženo více než 40 knihoven a zaplaveno přes 700 000 svazků knih. Nejvíce postižených knihoven bylo ve třech oblastech: v jižních Čechách, v Praze a na Litoměřicku. Největší škody na knihovních sbírkách byly v pražských knihovnách.

Z historických fondů byly zasaženy sbírky Městské knihovny v Praze, které byly uloženy v depozitáři na Ortenově náměstí: a to 1 prvotisk, asi 5000 starých tisků do roku 1800 a dále sbírka pragensií, teatrálií, map a periodik 19. a 20. století. Staré tisky obsahuje také Horníkova knihovna Lužického semináře a zámecká knihovna v Terezíně. V ostatních případech se jednalo o vědeckou literaturu vysokých škol a vědeckých ústavů (Právnické a Matematicko-fyzikální fakulty UK, Filozofického a Archeologického ústavu AV ČR), nebo o dokumenty 19. a 20. století. Největší počet představovaly současné tuzemské publikace, u kterých byla možnost náhrady.

Národní knihovna ČR měla zaplaveny pouze části rezervních fondů v suterénu Klementina a v depozitáři v Neratovicích. Jedná se o duplicitní fond, který neslouží uživatelům a používá se pouze pro doplňování za ztracené nebo poškozené exempláře. Zatímco v Klementinu se zajímavější část fondu podařilo vystěhovat do 2. patra, v Neratovicích zalila voda nejnížší police, kde byly svazky periodik 19. a 20. století.

Z ostatních postižených institucí je třeba zmínit Národní technické muzeum, které mělo na Invalidovně Archiv architektury a průmyslu, kde byly uloženy projektové výkresy, a archiv Historického ústavu Armády ČR. Pod vodou však zůstaly i archiválie a spisy řady ministerstev, úřadů, firem a například i archiv Městského soudu v Praze Tróji, kde bylo více než 2 miliony soudních spisů. (Polišenský, 2002, s. 301-304)

2 Doporučená opatření/ prevence proti živelním katastrofám

V této kapitole bych se chtěla věnovat především tématu prevence živelních pohrom a havárií a plánování bezpečnostních a krizových opatření. Chtěla bych zde zmínit manuál, který vydala IFLA v roce 2007 a poté na působnost Mezinárodní Modrého štítu.

2.1 Manuál IFLA

Tento manuál: Živelní pohromy a havárie – prevence a plánování, 2007, jenž vyšel jako reakce na průzkum, který ukázal, že většina národních knihoven není dostatečně připravena na živelní pohromy (viz citace.). Tento manuál je dostupný v plném znění na webových stránkách Národní knihovny České republiky. Je tedy plně dostupný všem zaměstnancům knihoven, kteří se takto mohou seznámit se základními informacemi, ve kterých by se měli knihovníci orientovat.

Vzhledem k povaze této práce jsem se soustředila v manuálu především na informace týkající se konkrétní živelní katastrofy – povodně. Zmiňuji zde však i body, které jsou z hlediska tvorby preventivních a krizových plánů důležité bez ohledu na konkrétní živelnou katastrofu.

Základním smyslem této příručky je seznámení se s možnými plány prevence a krizovými opatřeními je minimalizace rizik, a pokud je to možné maximalizace účinnosti reakce, když živelní pohroma či havárie nastane.

„V roce 2003 byl zahájen průzkum v národních knihovnách po celém světě, jehož účelem bylo zjistit, které z nich mají plán prevence a krizových opatření pro případ živelní pohromy či havárie. Výsledky byly alarmující. Ze 177 knihoven má tento plán pouze 39. Ačkoliv 28 knihoven hodlá tento plán zpracovat, jako důvod, proč tak dosud neučinily, je uváděn nedostatek modelů. To je poněkud překvapující, uvážíme-li množství publikací, příruček a brožur, které jsou k tomuto problému k dispozici. Nicméně většina z nich je v angličtině, některé jsou extrémně složité a nelze je aplikovat na podmínky malých institucí, jejichž finanční zdroje jsou omezené; v důsledku toho se IFLA rozhodla připravit základní manuál zaměřený na hlavní body, jež je třeba vzít v úvahu při zpracovávání plánu opatření pro případ živelní pohromy: odhad rizik, zvládání rizika živelní pohromy, organizace přípravy na krizové situace, odpovědnosti, organizace prací vedoucích k návratu k normálu, to jsou hlavní kapitoly této publikace.“ (Živelní pohromy a havárie, s. 7, 2007)

Pokud má být plán instituce efektivní, měl by obsahovat tyto body:

- bezpečný odhad hlavních nebezpečí, která ji mohou ohrozit, a jejich relativní pravděpodobnosti,
- reálné povědomí o existujících zdrojích a postupech nutných pro překonání mimořádné situace, jichž instituce může v současné době využít a uplatnit je, a jak mohou být navýšeny a posíleny v rámci rozpočtu a personálního zajištění,
- závazek instituce ke kontinuální podpoře a realizaci doporučení v následujících měsících a letech. (Živelní pohromy a havárie, s. 13, 2007)

3 Doporučené postupy při tvoření krizových plánů dle manuálu IFLA – výběr a shrnutí hlavních bodů

3.1 Analýza rizik (identifikace zdrojů potenciální živelní pohromy nebo havárie)

První bod, který je potřeba provést před zpracováním plánu prevence a krizových opatření. Každá instituce by měla mít podrobný odhad a posouzení případů, které pro ni a pro její sbírky nejpravděpodobněji představují největší hrozby. Rizika by teda měla být konkrétně identifikována a odstupňována dle pravděpodobnosti jejich výskytu.

Odhad rizik:

- a) Rizika zvenčí** – odhad a posouzení by mělo proběhnout vzhledem k topografické poloze instituce a geologickému charakteru regionu. V úvahu bychom měli vzít možné živelné události, které by se mohli k tomuto regionu vyskytovat. Plán by tedy měl zvažovat možnost zasažení budovu bouří, záplavami, poškozením konstrukce stavby v rámci geologického jevu (zemětřesení, sesuv půdy, výbuch). Také by měl proběhnout odhad blízkosti potenciálního nebezpečí škod způsobených aktivitami člověka, jako jsou komerční či průmyslové stavby, montáže s možností vypuknutí požáru, výbuchu či znečištění. Nebo zda se budova nenachází v blízkosti teroristických cílů.
- b) Rizika spojená s budovou a službami** – tato rizika se odhadují ve vztahu ke kvalitě a odolnosti konstrukce budovy, obzvláště ve vztahu k potenciálně problémovým komponentům, jako jsou střechy, krovy, dveře. Jedná se zde především o rizika vzniku požáru ze špatně nainstalovaných elektrických obvodů, plynových zařízení, umístění hořlavých látek v budově a jiné. Dále by se měla zvážít rizika záplavy ze zařízení jímajících vodu, jako jsou okapové roury, vodovodní potrubí, klimatizační a chladicí

systémy a systémy hašení požáru. Měli bychom také brát v potaz selhání lidského faktoru a nedbalosti bezpečnostních pravidel na pracovišti.

- c) **Rizika negativního zásahu člověka jednotlivců nebo skupin (žhářství, vandalství, akce občanské neposlušnosti, terorismus)** – při zjišťování těchto rizik bychom se měli zaměřit na bezpečností opatření instituce a přístupu lidí, místní politickou situaci, a především bychom měli zvážit dokumenty v knihovním fondu a jejich citlivost z hlediska politického či náboženského. (Živelní pohromy a havárie, s. 18-19, 2007)

3.2 Prevence a ochrana

Prevence se zabývá opatřeními, jež mají snížit pravděpodobnost vzniku mimořádné události na minimum. Ochrana se zaměřuje na opatření, jenž mají omezit riziko poškození sbírek, jestliže dojde k mimořádné události. Na základě prověrky odhadu a posouzení je vytvořen seznam identifikovaných rizik, obsahující priority, na něž by měla být zaměřena pozornost ve vztahu k:

- rizikům s nejvyšší mírou pravděpodobnosti,
- zjištěným nedostatkům ve stávající konstrukci stavby a zařízeních či řídicích postupech.

V rámci plánování preventivních opatření bychom měli pečlivě zvážit a zhodnotit tyto prvky:

1. Okolí budovy

- Možnost vybudování bariér, propustí a podobných staveb k odvrácení anebo zadržení povodní, sesuvů půdy a vlivu vozidel a dopravních prostředků na statiku budovy.
- Zaměřit se a dohlédnout na to, aby příslušné orgány městské úřady, obchodní a průmyslové organizace, které jsou odpovědné za poskytování vody a elektřiny, budování řádů odpadních vod a odvodňovacích zařízení, udržování veřejných komunikací atd., tyto objekty pravidelně kontrolovaly.

2. Konstrukce budovy

- Zajištění pravidelné inspekce stavebními inženýry: je-li to nezbytné, uvážit, zda by konstrukce budovy neměla být posílena.
- Zajištění, aby personál, který má na starosti bezpečnost a úklid, pravidelně prováděl s ohledem na „známky nebezpečí“ prohlídku prostor, které jsou méně odolné vůči větru, vodě a neoprávněnému přístupu osob (střechy, střešní okna, světlíky, dveře, okna, vodovodní potrubí).

3. Bezpečnost

- Tento bod preventivních plánů se zabývá ochranou budovy před cizím vniknutím a shrnuje základní bezpečnostní pravidla, která by se měla na pracovišti dodržovat.

4. Skladovací systémy

- Veškerý materiál by se měl skladovat nejméně 150 mm nad úrovní podlahy, aby se zabránilo škodlivým účinkům záplav.
- Měla by zde být zajištěna ochrana proti vodě (ochranné kryty proti dešti, plastické kryty) vrchních nechráněných regálů.
- K ochraně dokumentů by měly být použity vyhovující pomůcky – obaly na dokumenty, zásuvky na mapy, fotografie a plány, registratury na diapositivы, filmy, a především materiály či ochranné pomůcky, které dokumenty ochrání před ohněm a vodou, jejichž ničivé účinky zpomalí. Je také potřeba zajistit, aby všechny tyto kryty měly zvnějšku vodotěsné štítky.

5. Pojištění

- Zajištění přijatelného pojistného krytí všech položek, na které místní pojišťovny poskytují pojištění

6. Voda: ochrana

- Zajištění pravidelné údržby všech vodovodních systémů a existenci četných ventilů pro kontrolu průtoku vody (uzavíracích kohoutů) a dbání na to, aby bylo personálu obecně známo jejich umístění. Instalace kohoutků (u umyvadel, dřezů), které automaticky zavírají přívod vody.
- Zvážení přesměrování řádů (tzn. vodovodního potrubí, vedoucího přímo nad fondy dokumentů). Není-li to možné z finančních nebo technických důvodů, měla by se zvážit instalace „systému zábran“, jako např. izolační dělení ve vodovodním potrubí a/nebo přemístění sbírek na bezpečnější místo.
- Zavedení kontroly relativní vlhkosti v rámci budovy, obzvláště v těch prostorách, kde je možno počítat se zvýšenou náchylností k vysokým hodnotám vlhkosti (např. ve sklepních prostorách). (Živelní pohromy a havárie, s. 22–25, 2007)

3.3 Přípravenost na živelní pohromy

1. Zpracování plánu prevence a krizových opatření

Plán by měl zahrnovat nejen odhad rizika a dostupné zdroje, ale také předkládat argumenty pro získání většího objemu zdrojů, vede-li odhad k rozhodnutí, že jsou potřeba.

Prvním důležitým rozhodnutím, v rámci plánování prevence, je jmenovité stanovení vedoucího týmu nebo koordinátora plánu prevence a krizových opatření. Mělo by se jednat o někoho na vyšší pozici, schopného paritního vyjednávání s nejvyšším vedením instituce a úřady, aktivizovat personál a přidělovat finanční prostředky v případě živelní pohromy nebo havárie.

2. Funkce členů krizového týmu

- Vyhlášení stavu pohotovosti a realizace plánu
- Řízení týmu pro obnovu instituce
- Jednání se zástupci organizací zaměřených na počítačové a telekomunikační systémy
- Jednání se zástupci médií („tiskový mluvčí“)
- Jednání se zástupci pojišťoven a vyřizování pojistných škod
- Nákup nebo pronájem odborného vybavení pro obnovu objektu
- Navázání spojení s institucemi, které vlastní mrazící zařízení a zajišťování odborné expertízy

3. Dostupnost plánu

V první řadě by mělo dojít k vytištění plánu a zajištění jeho maximální dostupnosti. Výtisky by měli být snadno dostupné i mimo budovu pro případ aktuální pohotovosti – na příklad v bytech členů týmu. Některé výtisky by měly být v plastických obalech nebo laminovány, aby mohly být použity i ve stavu pohotovosti, kdy jde o kalamitu způsobenou vodou.

Plán by měl být distribuován:

- všem zaměstnancům knihovny nebo archivu,
- vedení odpovědnému za chod instituce, relevantním pohotovostním službám (hasičům a záchranářům),
- vedení sousedních institucí,
- pojišťovnám,
- ostatním knihovnám, archivům a dalším kulturním institucím, které by mohly spolupracovat při krizové situaci.

4. Revize plánu

- Udržování pravidelné revize plánu, která by měla probíhat zběžně každé tři měsíce a ve větším rozsahu jednou za rok.

5. Školení personálu

- Zajištění pravidelného školení personálu a jeho informovanosti. Důležité je trvale udržovat dobrou úroveň informovanosti personálu, jeho nasazení a nadšení.

Tipy na školení personálu:

- Pravidelné diskuse
- Praktický výcvik nebo simulované mimořádné události
- Zapojení pracovníků úklidových a bezpečnostních služeb, zdůrazňování důležitosti denního dozoru a ostrahy budovy a sbírek, který k jejich práci patří a umožňuje jim zaznamenat možné problémy.
- Sledování a působení na potenciální pracovní sílu, tvořenou dobrovolníky, kteří nejsou aktuálně pracovníky knihovny, jež by mohly být využity pro evakuační a záchranné práce
- Pravidelná informovanost nadřízených institucí o připravenosti na mimořádnou situaci.

6. Určení prioritních dokumentů k záchraně

- „Životně důležité záznamy“ (dokumenty, bez nichž by instituce a její mateřská organizace nemohla vykonávat svou funkci) jsou obvykle nejdůležitějšími kandidáty.
- Pokud jde o ostatní materiály, musí se zvážit spíše faktory, jako je např. nenahraditelnost, úroveň využití a dostupnost v nějakém jiném zařízení, než pouhou vnitřní či finanční hodnotu.
- Zajištění, aby si odpovídající pohotovostní služby byly vědomy těchto priorit a aby skladovací prostory těchto položek byly fyzicky označeny a také vyznačeny v plánech.
- Otázka zhotovení duplikátů určitých klíčových materiálů a uložení těchto fyzických či elektronických kopií mimo budovu.

7. Vedení pomocné dokumentace

- Zajištění dostupnosti plánu veškerému personálu a pohotovostním službám.
- Především by měla být zpracovaná dokumentace týkající se plánu budovy, kde by měly být zobrazeny všechny možnosti vstupu do budovy, hlavní rozvody všech obslužných systémů s uzávěry, skříněmi s jističi a ostatními odpojovacími systémy a také umístění všech zařízení obsluhovaných prostřednictvím elektrického proudu, umístění veškerého

hasicího zařízení a hlavních součástí fondu dle kategorií a prioritních materiálů, které je třeba uchovat.

- Dále bychom měli být připraveny kontaktní informace s adresami domů, telefonní čísla na pevné linky mobilní telefony, čísla faxů a e-mailové adresy všech pracovníků, všech členů krizového týmu reakce na živelní pohromu nebo havárii a také organizací, sídlících mimo budovu, expertů atd. Tyto informace musejí být pravidelně aktualizovány.

8. Navázání a udržování vztahů s externími organizacemi a jednotlivci

- Pohotovostní služby (místní hasičské sbory a záchranné týmy)
- Pojišťovny
- Obchodní nebo průmyslové mrazírenské firmy – důležitý bod týkající se především pro knihovny, které jsou v záplavových oblastech a hrozí zde riziko povodně. Instituce by měla zvážit, zda by nebylo výhodné s těmito podniky uzavřít finanční smlouvu v souvislosti s dostupností jejich kapacit.
- Doprava – promočené dokumenty je třeba dopravit do mrazírenských firem. Bude-li nutno překonat delší vzdálenost, zvažte zajištění dopravy firmou s vlastními mrazicími zařízeními prostřednictvím nájmu.
- Zajištění expertízy
- Dodavatelé nouzového vybavení – je nutno o nich rozhodnout v souvislosti s objemnými, neskladnými a drahými zařízeními, jako jsou generátory, vodní čerpadla, ventilátory a fukary, která bude třeba pronajmout k uvedení budovy do původního stavu po kalamitě.
- Místní komunita a občané – občané místní komunity jsou potenciální dobrovolnickou pracovní silou, která může být využita k záchranným pracím a uvedení objektu do původního stavu. Jeli to vhodné může, instituce realizovat programy zaměřené na záchranu a obnovu s využitím tohoto personálu. Je třeba mít na paměti, že při nenadálé kalamitě může být vaše instituce na oplátku schopna nabídnout pomoc příslušné komunitě (azyl, přístřeší, sklady apod.).
- Důležité je zdůraznit hledisko partnerství s dalšími knihovnami, archivy a ostatními kulturními institucemi ve městě, regionu anebo zemi.
- To může být prospěšné např. pro: sdílení informací z jednotlivých krizových plánů (možná dokonce i pro spolupráci na zpracovávání těchto plánů), sdílení výdajů nutných pro pořízení některých zařízení – (ventilátory, čerpadla, speciální mrazicí zařízení),

která mohou být společně vlastněna a všemi využívána, dostupnost pomoci z ostatních institucí, když se mimořádná událost přihodí. Mohlo by to zahrnovat i pracovní sílu, odbornou pomoc, vybavení, zařízení, zpřístupnění objektů při uvádění budovy do původního stavu atd., spolupráci při společných apelech na místní zastupitelstva či vlády.

9. Shromažďování a udržování pohotovostního vybavení a zařízení

- Vybavení, materiál a výstroj, které by měli být v instituci k dispozici pro případ nouze či kalamity s tím, že inventář je průběžně udržován a doplňován. Například vybavení pro ochranu záchranného týmu, pro usnadnění práce, pro odstraňování vody a vysoušení, materiály pro balení, označování a popis souboru dokumentů.

10. Dojednání okamžitého financování z rozpočtových rezerv

Dojde-li k živelní pohromě nebo havárii, mělo by být financování zajištěno příslušným útvarem mateřské instituce.

Finanční prostředky budou potřebné:

- k pronájmu zařízení, které je nezbytné pro případ nepředvídané (mimořádné) události,
- k pronájmu prostor v mrazírnách a dopravě dokumentů do těchto zařízení,
- zásobování a stravování týmů a pracovních sil, jež likvidují kalamitu,
- pro odborné poradenství v oblasti restaurování fondů,
- pro sušení a vlastní restaurování fondů.

V ideálním případě by měla být vytvořena zvláštní a udržovaná finanční rezerva, aby mohla být okamžitě k dispozici k hrazení nákladů vzniklých následkem živelní pohromy či havárie. Může být ovšem obtížné ubránit takový fond, není-li využíván vůbec nebo jen zřídka a instituce musí financovat další činnosti. Zabránění neexistenci takového fondu by mělo být zajištěno zvláštní dohodou o poskytnutí těchto finančních prostředků z rozpočtu instituce příslušným útvarem, který je obhospodařuje, a koordinátor bezpečnostního/krizového plánu, respektive. Vedoucí týmu pověřeného jeho realizací, by měl mít pravomoc schvalovat bezodkladné čerpání těchto výdajů.

11. Určení prostoru pro ošetření dokumentů a jeho odpovídající úpravy

- Místo, kam může být zachráněný materiál přestěhován a které může být použito pro vysoušení vzduchem, balení dokumentů, pro případné zmrazování apod. To může

být kdekoliv, v instituci samotné, nebo v sousední instituci (jiné knihovně nebo archivu, škole, tělocvičně, či sportovním centru či areálu...).

12. Návrh scénářů pro obnovení určité úrovně služeb

- Toho může být dosaženo například ve spolupráci s jinou institucí. Bude to vždycky zřejmě závislé na rozsahu živelní pohromy či havárie, poškození budovy a na tom, zda jde o místní či regionální kalamitu. (Živelní pohromy a havárie, s. 29-36, 2007)

3.4 Spolupráce v rámci prevence s Mezinárodním komitétem Modrý štít a Českým Modrým Štítem

3.4.1 Mezinárodní komitét Modrý štít

Mezinárodní komitét Modrý štít ICBS (International Committee of the Blue Shield) byl vytvořen v červenci 1996, aby koordinoval činnost těchto výkonných orgánů:

- **Mezinárodní rady pro památky a sídla** (ICOMOS – International Council on Monuments and Sites)
- **Mezinárodní federace knihovnických asociací** (IFLA – International Federation of Library Associations and Institutions)
- **Mezinárodní rady archivů** (ICA – International Council on Archives)

(Národní knihovna ČR, 2013)

3.4.2 Historie Modrého štítu

Po druhé světové, v roce 1954, přijala organizace UNESCO Haagskou úmluvu, které vytvořila pravidla pro ochranu kulturního dědictví během válečných konfliktů. Tato úmluva byla první mezinárodní smlouvou, která se zaměřovala na ochranu kulturního dědictví v kontextu války a zdůraznila koncept společného kulturního dědictví.

Modrý štít je symbolem používaným k identifikaci kulturních památek touto úmluvou a je to také název pro mezinárodní výbor Modrého štítu, který chrání světové dědictví ohrožené přírodními katastrofami a těmi, které způsobují lidé.

Jeho bezkonkurenční odbornost umožňuje organizaci shromažďovat a sdílet informace o hrozbách kulturních statků na celém světě, a pomáhat tak mezinárodním aktérům při přijímání vhodných opatření v případě ozbrojených konfliktů nebo pohromy. Zasahuje jako poradce a spolupracuje s dalšími organizacemi, včetně UNESCO, ICCROM a Mezinárodního výboru Červeného kříže. Také v mimořádných situacích podporuje ochranu a obnovu kulturních statků,

ochranu ohrožených předmětů a pomáhá profesionálům z postižených zemí obnovit následky katastrofy. (Association of National Committees of the Blue Shield, [b.r.])

Jedná se o nevládní, nadnárodní a nezávislou organizaci, která si klade za cíl rozšířit ochranu a pomoc kulturnímu dědictví, které je ohroženo nejen možným válečným konfliktem, ale i přírodními (živelními) katastrofami, jako jsou povodně, požáry, bouře, zemětřesení a jiné.

Hlavní úkoly Modrého štítu, a to jak jeho mezinárodního ústředí, tak i národních komitétů, které vznikají po celém světě, jsou:

- prevence před neštěstími
- rychlá opatření během stavu nouze
- pomoc při rekonstrukci po katastrofě

(Národní knihovna ČR, 2013)

3.4.3 Český komitét Modrý štít

Český komitét Modrý štít (ČKMŠ) je česká pobočka mezinárodní organizace Modrý štít (ICBS), která vznikla v roce 2000. Jedná se o nevládní a neziskovou organizaci bez právní subjektivity a působí na principu dobrovolnosti. Členem této organizace se může stát prakticky kdokoli jak ze strany organizací, tak rovněž ze strany jednotlivců.

ČKMŠ patří mezi odborné orgány SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky) a sdružuje zástupce profesních sdružení různých kulturních organizací – archivů, knihoven, muzeí a podobně.

Mezi smluvní členy Českého komitétu Modrý štít patří tyto organizace:

- Česká archivní společnost a pobočka České informační společnosti při Státním ústředním archivu
- Český výbor ICOM
- Český výbor ICOMOS
- Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, člen IFLA v ČR

Mezi hlavní úkoly ČK Modrý štít patří:

- osvětová a propagační opatření
- standardizace péče a nápravných postupů
- budování databází expertů
- spolupráce s místními řídicími orgány
- tvorba operativních plánů
- institucionální ochrana pro urgentní situace

V rámci ČKMŠ je zapotřebí řešit naléhavé otázky zajištění a technického vybavení, pravomocí, koordinace a organizace při záchranných pracích. V roce 2001 uzavřel ČKMŠ dohodu o spolupráci s generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru České republiky (HZS). (Národní knihovna ČR, 2013)

Pro knihovnu, která byla zasažena povodní anebo se nachází v záplavové oblasti, je spolupráce v rámci prevence ochrany fondu velmi užitečná. ČKMŠ se v rámci své činnosti věnuje přípravě odborných seminářů a akcí, které se zaměřují právě na péči o kulturní dědictví.

Pro příklad mohu uvést akce, které již proběhly:

- seminář Krizové plány v paměťových institucích v současných podmínkách (Národní archiv, 2017)
- konference Ztráty a nálezy aneb Příklady dobré a špatné praxe tvorby Národního archivního dědictví nejen pohledem archivářů (Národní archiv, 2015)
- seminář Prevence rizik a náprava škod způsobených haváriemi nebo živelními pohromami II (Národní archiv, 2013)
- seminář Poklady v pohybu – Ochrana kulturního dědictví v mezinárodním kontextu (Národní archiv, 2012)

(Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, © 2010-2018)

4 Praktická část – Případová studie

V praktické části své práce se zabývám případovou studií týkající se dvou knihoven, které byly zasaženy povodní v roce 2002. Pro tyto účely jsem si vybrala Husovu knihovnu v Modřanech v Praze a Městskou knihovnu v Kralupech nad Vltavou.

Pro účely případové studie jsem hledala dvě instituce, které potkal v roce 2002 podobný osud a povodeň ovlivnila jejich fungování na řadu let dopředu. Instituce si musely však být podobné, určující pro mě byl rozsah jejich knihovního fondu

Vybrala jsem si tedy Městskou knihovnu v Kralupech nad Vltavou, jelikož se nachází v prostředí mého bydliště a knihovnu jsem aktivně využívala poměrně dlouhou dobu a pamatuji si fungování knihovny po povodni a její následnou revitalizaci. Husovu knihovnu jsem si vybrala z důvodu podobnosti postižení instituce s Městskou knihovnou v Kralupech nad Vltavou. Tyto knihovny mi tedy přišly vhodné k porovnání z hlediska rozsahu zasažení povodní a jejich následné revitalizace. Povodeň totiž ovlivnila fungování těchto institucí na řadu let do budoucnosti.

4.1 Kvalitativní výzkum

Praktická část této práce byla vypracována na základě kvalitativního výzkumu. Na začátku práce jsem si nejdříve vyhledala informace o několika knihovnách, které byly zasaženy povodní, a poté jsem posuzovala vhodnost těchto institucí. Po zpracování poznatků jsem se soustředila již pouze na informace o konkrétních institucích, které jsem si zvolila. Dále jsem si vyhledala informace týkající se typologie živelných katastrof – především povodně, průběhu povodně v roce 2002 a preventivních opatření proti živelním katastrofám.

4.2 Metodika případové studie

Dle Hendla (2012, s. 102-103) jde v případové studii o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů. V případové studii sbíráme velké množství dat od jednoho nebo několika málo jedinců. Hendl (2012, s. 102-103) dělí případové studie podle sledovaného případu. V tomto případě se jedná o studii organizací a institucí, kdy zkoumáme určitou instituci za účelem získání názoru a shrnutí důsledků povodně v roce 2002.

Výzkum pomocí případové studie se skládá z následujících kroků:

- určení výzkumné otázky,
- výběr případu, určení metod sběru analýzy dat,
- přípravy sběru dat,

- sběru dat,
- analýzy a interpretaci dat,
- přípravy zprávy.

(Hendl, 2012, s. 111-112)

4.3 Metoda sběru dat

V rámci případové studie jsem využila dvě metody sběru dat:

- a) sběr veřejně dostupných dokumentů, které byly přístupné z klasických webových vyhledávačů. Výjimka nastala u Městské knihovny v Kralupech nad Vltavou, která si vede detailní kroniku o své činnosti a pro mé potřeby mi z ní poskytla dokumenty. S některými dokumenty jsem byla již obeznámena, ale objevila jsem zde i spoustu nového materiálu – především zprávy z lokálních zpravodajů.
- b) Dále jsem využila metody rozhovoru. Zde jsem zvolila dva typy rozhovorů. Při prvním setkání se zaměstnanci knihovny, použila metodu sondáž, kdy konverzace probíhá v normálním konverzačním stylu, tazatel nemá dávat najevo, že mu na ní záleží. Dle Hendla (2012, s. 170) patří mezi přirozenou množinu sondážních otázek ty, které se týkají podrobností v kontextu jevu: „Co se stalo? Kde jste byl v tu dobu?“ Ve svém dotazování jsem se spíše zaměřovala na otázky typu: „Pamatujete si na povodeň v roce 2002? Byla byste si schopna vzpomenout na konkrétní průběh této události?“

Na základě této metody a kladených otázek, jsem si zpracovala stručné poznámky, dle kterých jsem vyhotovila otevřené otázky pro strukturovaný rozhovor. Jako první jsem zvolila i metodu sondáže z hlediska její možné pružnosti. Hendl (2012, s. 173-174) je toho názoru, že pružnost sondování v metodě strukturovaných rozhovorů je omezenější než v jiných typech rozhovorů. Tento typ rozhovoru se používá, když je nutné minimalizovat variaci otázek kladených dotazovanému. Redukuje se tak pravděpodobnost, že se data získaná v jednotlivých rozhovorech budou výrazně strukturně lišit.

Ve svých otázkách jsem zaměřovala především na informace, které jsem nedohledala v nalezených materiálech, případně byly uvedeny pouze v materiálech vázajících se k jedné z institucí. V rámci tvoření otázek, jsem také došla k názoru, že je potřeba vytvořit dva typy otázek. Jeden set otázek je určen pro vedoucí knihoven a druhý pro zaměstnance knihoven. Bohužel se mi podařilo získat jen jeden vzorek dotazníku určený pro zaměstnance knihoven a tento vzorek jsem ani nepoužila jako podklad pro vypracování případové studie, nepřinášel

žádné nové informace, které bych mohla pro tyto účely využít. Knihovnice však byly velmi ochotné, bohužel v době, kdy jsem rozhovory realizovala začínaly v knihovnách letní dovolené a v Husově knihovně probíhala příprava na audit a knihovnice měly tedy jiné povinnosti, kterým sem musely věnovat, a nebyl zde časový prostor na rozhovor.

Otázky, včetně transkripce rozhovorů, jsou k dispozici v přílohách.

5 Srovnání knihoven

5.1 Městská knihovna v Kralupech nad Vltavou (historie, základní údaje)

5.1.1 Základní údaje

Knihovna se nachází v centru města Kralupy nad Vltavou cca 100 m od Palackého náměstí naproti nové budově Městského úřadu. Knihovna je financována z rozpočtu města Kralupy nad Vltavou.

5.1.2 Historie knihovny

Počátky knihovny v Kralupech nad Vltavou můžeme sledovat do roku 1880. V tomto roce byla založena v Kralupech Řemeslnicko-čtenářská beseda. Tento spolek fungoval pod vedením Antonína Boruty, dědečka Jaroslava Seiferta. Knihovní fond v prvním roce čítal celkem 84 svazků. Spolková knihovna se však v prvním roce široce rozvíjela. Aby knihovna mohla lépe plnit svou funkci a získala větší prostory a podporu, byla v roce 1887 prohlášena za veřejnou knihovnu. V roce 1921 Řemeslnicko-čtenářská beseda předala knihovnu městu. Knihovna byla přejmenována na Husovu veřejnou knihovnu městskou a plnila dále svou funkci.

Od roku 1892 se můžeme ve spojení s knihovnou setkávat s významnou osobností Kralup, inspektorem Severozápadní dráhy, Janem Rysem. Ten knihovnu vedl v letech 1892 až 1956. Pod jeho vedením knihovna zaznamenala značný kulturní rozvoj. Díky jeho kulturnímu působení a nadšení přežila knihovna i kritická období během druhé světové války. V závěru druhé světové války, v roce 1945 téměř zničena při náletu na město Kralupy.

Po poměrně krátké době, v roce 1947, přichází další katastrofa, a to v podobě nečekané povodně. Tato povodeň zaplavila téměř celý střed města a s ním i budovu synagogy, kde byla knihovna dočasně umístěna. Díky Janu Rysovi a všem příznivcům knihovny a jejich neúnavné práci byla knihovna a její fond znovu aktivně budovány.

Po těchto dvou katastrofách se dveře knihovny otevřely opět až 17. listopadu 1947. V roce 1958 byla knihovna přestěhována do nových prostor.

V roce 1998 proběhla v knihovně rozsáhlá rekonstrukce. Nejdříve prošlo rekonstrukcí dětské oddělení a o rok později oddělení pro dospělé. Při této příležitosti zde byla vybudována i studovna. Rekonstrukce také značně zvedla popularitu knihovny. (Knihovna Kralupy, [b.r.])

V roce 2000 začala v knihovně probíhat automatizace zpracování fondu a vybavení všech titulů čárovými kódy a pro uživatele zde byla zavedena nová služba v podobě zavedení internetového připojení. (Knihovna Kralupy, 2017)

V srpnu 2002 však knihovnu zasáhla ničivá povodeň. Knihovna při této živelné pohromě přišla téměř o celý fond a kompletně o veškeré vybavení. Odstraňování škod po povodni probíhalo během let 2002–2003. Knihovna byla zpřístupněna až po roce 8. září 2003. Tato povodeň se stala dalším významným mezníkem v historii knihovny. (Knihovna Kralupy, [b.r.])

5.1.3 Průběh povodně v roce 2002 v Kralupech nad Vltavou

Popis hlavních událostí povodně pochází ze zápisů z jednání komise – krizového štábu města Kralupy nad Vltavou.

Dne 8. 8. 2002 byla svolána povodňová komise s informací o riziku povodně v časných ranních hodinách dne 9. 8. 2002. Na této poradě se dohodla opatření pro tento možný scénář.

V pondělí 12. 8. 2002, v 10.30, byl vyhlášen III. stupeň povodňové aktivity s tím, že během dne hladina vody neustále stoupá.

Následující den je doprovázen nepříznivou prognózou, kdy v Praze je očekáván průtok Vltavy 4000 m³/s a dle této prognózy se v Kralupech očekává tzv. „stoletá voda“. Ve městě probíhá evakuace obyvatel v ohrožených oblastech.

V tento den je také hejtmanem pro Středočeský kraj vyhlášen nouzový stav a ve městě vše podléhá povodňové komisi a krizovému štábu města a jejímu předsedovi – starostovi města.

Ve středu 14. 8. 2002 se situace zhoršuje a dochází k evakuaci dalších obyvatel. Průtok Vltavy je vyšší než 5000 m³/s.

„Nyní je voda o 7,5 m proti normální hladině a tendence je stále vzrůstající. Ve srovnání s největší známou povodní z roku 1890 je současná hladina vyšší nejméně o 1 metr.“

Následující den začíná hladina řeky klesat, stav nouze zůstává však vyhlášen i nadále. Během opadávání hladiny se začínají zjišťovat napáchané škody a začínají se provádět úklidové práce. V pátek 23. 8. 2002 je odvolán I. Stupeň povodňové aktivity, stav nouze trvá až do 29. 8. 2002. (Borek, 2002)

5.2 Povodeň 2002

5.2.1 Před povodní – evakuace knihovny

Evakuace v knihovně začaly 12. 8. 2002 v 11 hodin dopoledne, kdy byla i knihovna uzavřena pro čtenáře a začalo stěhování knihovny. Předpoklad pro zasažení instituce povodní bylo 20 cm vody a tento předpoklad byl uveden i v povodňových plánech. Knihovnice se však rozhodly vyklidit fond do výšky 50 cm.

Bohužel povodeň zasáhla knihovnu v letních měsících, kdy probíhaly dovolené a na vyklízení knihovny se podílelo pouze pět knihovnic namísto deseti osob, které byly uvedeny v povodňových plánech. (Pánková, 2003)

Knihovna se stěhovala do prvního patra budovy do prostor, které pro tyto účely poskytla zde sídlící základní škola.

Jako první se vynášela výpočetní technika a složky čtenářů a poté se vynášely staré tisky, slovníky a hodnotnější knihy ze studovny. Knihovnicím se tedy podařilo zachránit knihy, kterých si ve svém fondu nejvíce cenil a nadále cení. Konkrétně se jednalo o svazky Ottova slovníku naučného, původního vydání z roku 1888 a jeho reprintu, o reprint Hradů, zámků a tvrzí Království českého od Augusta Sedláčka a Masarykův sborník z let 1927-1934. Dále se stěhoval knižní fond na volná místa horních polic regálů. Bohužel se špatnou prognózou o povodni musely knihovnice po několika hodinách od stěhování upustit a z knihovny odejít.

5.2.2 Po povodni

Do knihovny se knihovnice dostaly až po opadnutí vody dne 16. 8. 2002. Již během průběhu povodně bylo zřejmé, že škody budou mnohem vyšší, než se odhadovalo. Hladina Vltavy se zvedla o více než šest metrů a v knihovně dosáhla voda celkem do výšky dvou metrů. Kralupy nad Vltavou nezasáhla předpokládaná stoletá voda, ale voda pětisetletá až tisíciletá.

Během povodně došlo k vzednutí podlah a některé regály se zřítily, a s nimi i část knihovního fondu, který byl přestěhován do horních polic regálů. (Pánková, 2003)

Dále zde byly převrácené výpůjční pulty, na kterých se nacházely vyklizené knihy, tiskopisy a různé materiály. Všude byl také velký nános bahna a vysoká vlhkost.

Celkové škody byly vyčísleny přibližně na čtyři miliony korun a knihovna přišla ze svého fondu, který čítal před povodní cca 70 000 svazků, celkem o 50 000 svazků knih.

Vyklízení knihovny bylo zkomplikováno žádostí Městského úřadu o výpomoc týkající se šetření v rodinách postižených povodní, takže tři knihovnice se nemohly zapojit do vyklízacích prací.

Na vyklízení knihovny se však podílelo velké množství lidí. Především zaměstnanci knihovny a jejich rodinní příslušníci, čtenáři, obyvatelé Kralup, pedagogové a zaměstnanci Komenského školy, zaměstnanci Kaučuku a dalších firem. kralupští skauti, ale pomoc také přišla z různých částí České republiky. Na výpomoc byla povolána i armáda České republiky.

5.2.3 Fungování knihovny po povodni a následná revitalizace

Od září bylo umožněno přemístit provoz knihovny za podpory Městského úřadu a Kulturního a společenského střediska, do prostor v Kulturním domě Vltava, kde knihovna měla pobočku. Čtenáři si zde mohli půjčovat knihy ze stávajícího fondu a nově zpracovaných knih. V této pobočce došlo také k rozšíření její výpůjční doby.

Od 14. října knihovna otevřela provizorní pobočku v obchodním domě Máj, kde byla knihovně poskytnuta jedna prodejna. Knihovnice prostory rozdělily na dětské a dospělé oddělení. Obchodní dům také poskytl knihovně prostory na uskladnění zachráněných knih a dalšího materiálu. V této pobočce bylo vytvořeno na jeden rok zázemí určené především pro revizi zbylého fondu a zpracování nových knih.

Bohužel tyto prostory, dle názoru knihovnice, neměly pro čtenáře vyhovující podmínky z hlediska jejich rozlohy a nabídka knih byla také omezující.

Provoz v těchto náhradních prostorách trval rok, přesně do 8. září 2003, kdy byly otevřeny pro veřejnost nově zrekonstruované prostory knihovny.

5.2.4 Revize a následné budování fondu

Knihovna v roce 2002 nebyla plně automatizována a teprve se připravovala na zahájení automatizovaného provozu, vedla si stále lístkový katalog. Lístkový katalog se podařilo knihovnicím zachránit před povodní, protože se jednalo o jeden z prvních evakuovaných objektů – podařilo se tedy zachránit centrální, autorský i názvový katalog. To knihovně pomohlo při revizi po povodni, kdy katalogy byly plně využity a následně i aktualizovány.

Budování nového fondu knihovny trvalo od roku 2003 přibližně do roku 2006, kdy přírůstky oproti předešlým rokům značně stouply.

Knihovna také dostala nabídky na knižní dary od obyvatel, knihy byly zasílány i z jiných knihoven a měst. Agentura, se kterou knihovna dlouhodobě spolupracuje při nákupu knih, poskytla knihovně knižní dary a knihy darovaly i některé vydavatelské domy. Také se zapojily různé firmy a organizace, které knihovně poskytly finanční dary či dotace na nákup knih do nového fondu.

Mezi organizacemi, které poskytly finanční dary či dotace, můžeme zařadit tyto organizace:

- SKIP
- Grantový program Knihovna 21. století
- Americké velvyslanectví v Praze
- Ministerstvo kultury
- Asociace samaritánů ČR
- Volkswagen
- MěK Český Těšín
- MěK Mohelnice

Nově zrekonstruovaná knihovna se otevřela svým čtenářům v září roku 2003. Její fungování v náhradních prostorech trvalo tedy poměrně krátkou dobu a zaměstnanci knihovny se s tím vypořádali velmi statečně.

5.3 Husova knihovna v Modřanech

5.4 Základní údaje

Husova knihovna představuje jednu ze tří obecních knihoven, které sídlí na území hlavního města Prahy a na rozdíl od poboček knihovny hlavního městě Prahy má odlišné postavení. (Praha 12 křížem krážem, 2016, s. 86-87)

Spadá pod správu městské části a je také financována z jejího rozpočtu. Knihovna je rozdělena na dvě pobočky, hlavní sídlo se nachází v ulici Komořanská 35/12 a druhá pobočka se nachází v Tyršově čtvrti v ulici Lysinská 1862/42.

V roce 2016 fond knihovny čítal zhruba 53 000 svazků a knihovnu aktivně využívalo okolo 2000 čtenářů.

Husově knihovně patří i dnes mezi knihovnami pražských městských částí přední místo, po vinohradské knihovně se jedná o druhou nejaktivnější. Tuto přednost dokazují vysoká čísla v rámci ročních výpůjček, ale i to, že četnými kulturními akcemi knihovna přispívá ke sdružování komunity občanů Prahy 12. (Praha 12 křížem krážem, 2016, s. 86-87)

5.5 Historie knihovny

Za předchůdce Husovy knihovny se považuje vznik Čtenářsko-ochotnické besedy Tyl, která vznikla v roce 1887. Mezi zakládající členy této besedy patřil i Prokop Nesvadba, jehož postava byla v pozdější době pro knihovnu velmi důležitá. Fungování besedy vydatně dotovaly dary členů a po sloučení s Divadelním družstvem i výnosy z divadelních představení. Základnu měla beseda v sále U Nováků a nejprve byla přístupná pouze pro členy.

Během roku 1903 vznikla myšlenka vytvořit z knihoven modřanských spolků veřejnou obecní knihovnu. Ke vzniku knihovny však nedošlo, ale v domě Karla Nováka byla zřízena veřejná knihovna a čítárna, které beseda nabídla vlastní knihy a časopisy.

Prokop Nesvadba se stále zabýval otázkou zřízení obecní knihovny, ale jeho úmysly přerušila první světová válka a další jednání se odsunula do roku 1919, kdy začal platit zákon o lidových knihovnách, který ulehčil i jednání s ostatními spolky.

V roce 1920 byly do veřejné knihovny převedeny knižní fondy TJ Sokol, DTJ a Podpůrné jednoty Havlíček. Přijetím názvu Obecní Husova knihovna v Modřanech uctila obec 500. výročí upálení mistra Jana Husa 6. července 1420.

Činnost Husovy knihovny začala fakticky 1. října 1922 v jedné místnosti školy v ulici U Radnice, kde sídlila do roku 1939. Za války byla přestěhována do Vrchlického ulice čp. 83 pod změněným názvem Veřejná obecní knihovna Modřany. Kulturní život byl během války omezen, ale neustal úplně. V provozu zůstala knihovna a Čtenářsko-ochotnická beseda dále

nacvičovala s ochotníky hry pro modřanské obecnstvo. Ještě v roce 1944 jich uvedla sedm a také zorganizovala několik koncertů, pak se ale kulturní život omezil jen na film. V roce 1945 se knihovna opět stěhovala, dům, kde sídlila, byl však v roce 1948 zbourán.

Po nástupu komunistů k moci proběhlo v knihovně vyřazení takzvaně podřadných knih z fondu Husovy knihovny. Od 60. let se také již nejmenovala Husova, ale Městská lidová knihovna a byly otevřeny dvě nové pobočky v Tyršově čtvrti a Na Beránku. Knižní fond v této době čítal 25 000 tisíc svazků a po další revizi se o 6000 snížil.

V roce 1962 bylo při knihovně zřízeno Okresní doplňkové oddělení pro pomoc venkovským knihovnám, nad nimiž modřanská knihovna měla patronát.

Po sloučení Komořan a Modřan byla v roce 1966 zřízena třetí pobočka v Komořanech a dvě oddělení pro mládež. Zařazení knihovny do centrálního nákupu po připojení Modřan k Praze nebylo výhodné, protože knihovna dostávala přírůstky tak pozdě, že novinky už nebyly novinkami. Od roku 1973 půjčovalo dětské oddělení knihy zdarma, což o třetinu zvedlo počet výpůjček. Pobočka Na Beránku byla pro nezáměr zrušena. K pravidelným aktivitám knihovny patřily dětské besídky s promítáním filmů a diapozitivů, besedy pro dospělé a výstavky knih.

Poté proběhlo další stěhování knihovny, v roce 1978, bohužel tento dům musel být podstoupen demolici v rámci výstavby tramvajové rychlodráhy.

V roce 1982 se začali stěhovat na sídliště noví občané a zájem o knihovnické služby se podstatně zvýšil. V roce 1995 byla Husova knihovna počtem 75 272 výpůjček na prvním místě mezi 37 místními knihovnami.

V roce 1993 získala knihovna prostory bývalé spořitelny v Komořanské ulici čp. 35, kde její hlavní pobočka sídlí dodnes. V roce 1996 byla otevřena nová pobočka pro děti a dospělé v Lysinské ulici čp. 1862. Budova knihovny patří mezi nejhezčí ukázky meziválečné architektury v Modřanech. Avšak prostory pro provoz knihovny byly nevyhovující z hlediska rozlohy a budova byla v havarijním stavu.

V roce 2002 proto modřanská radnice rozhodla knihovnu rekonstruovat. Bohužel během prázdnin tohoto roku zasáhly Českou republiku rozsáhlé povodně. Rekonstrukce knihovny se tedy protáhla až do roku 2006, kdy byla pobočka opět zprovozněna. (Beranová, 2009, s. 72-73)

5.6 Průběh povodně v Modřanech

V pondělí 12.8. 2002 začal průtok Vltavy stoupat odpoledne z ranních 1400 m³/s na 1600 m³, přičemž ten den v poledne na limnigrafu v Chuchli přesáhl tok hladinu odpovídající 3. stupni povodňové aktivity a byl vyhlášen stav ohrožení.

V úterý 13.8. se Vltava změnila v příval vody, který se vymykal jakékoli kontrole a průtok nebyl měřitelný, jelikož přesáhl 5000 m³/s. Během kulminace dosahovala výška hladiny někde až 4,5 metru.

Povodeň v Praze kulminovala 14. 8. 2002 v 12.00 hod při průtoku 5160 m³/s a během kulminace dosahovala výška hladiny někde až 4,5 metru. V této době byly zaplaveny Komořany, Modřany a Braník.

V Praze 12 zasáhla povodeň nejprve průmyslové zóny v Modřanech, dále bylo poničeno modřanské kino a na Obchodním náměstí, které tvoří centrum Modřan, dosáhla hladina Vltavy až 3 metry. Bylo zde zničeno a poškozeno několik budov, včetně Husovy knihovny. V tento den večer kolem 20.00 přestala voda stoupat a začala postupně opadat. (Praha 12 křížem krážem, 2016, s. 124–128)

5.7 Povodeň 2002

Informace pro zpracování této kapitoly čerpám především z informací, které my poskytli zaměstnanci knihovny při návštěvách a rozhovorech v rámci kvalitativního výzkumu. Také jsem si pro doplnění informací vyhledala publikace týkající se Prahy 12.

Povodeň knihovnu zasáhla 14. 8. 2002, kdy v Praze kulminoval tok Vltavy. Zasaženo bylo hlavní sídlo Husovy knihovny v Komořanské ulici č. 5, kde se nacházelo oddělení pro dospělé a mládež. Oblast ulice byla zrovna část, která byla nejvíce zasažena povodní. Voda v knihovně dosahovala až 1,7 metru. (Praha 12 křížem krážem, 2016, s. 86-87)

5.7.1 Před povodní

Evakuace knihovny začaly v úterý 14. 8. 2002. Předpoklad pro zasažení instituce bylo asi 20 cm vody, všechny knihy tedy byly vystěhovány nad tuto výšku. Některé knihy byly převezeny do druhé pobočky knihovny v Tyršově čtvrti a některé byly vyklizeny na regály. Vzhledem k nedostatku času zůstala v knihovně veškerá technika a vybavení. V evakuaci knihovny také sehrálo roli to, že knihovnice nechtěly zbytečně riskovat, v důsledku povodně totiž hrozilo protržení či přetečení hráze některého vodního díla na Vltavě. Okolí knihovny bylo také uzavřeno Policií České republiky a nebylo jednoduché se do knihovny dostat.

5.7.2 Po povodni

Knihovnice se do knihovny dostaly v pátek 16.8. po opadnutí vody. V knihovně je čekaly poničené regály, některé regály se zřítily vinou silného spodního proudu a ostatní se zřítily vlivem poškození materiálu. Vliv na to měl i materiál regálů, které byly vyrobeny z překližky, která je méně odolná vůči vodě. Podle informací knihovnic největší škodu způsobila voda, kterou nepojal tok řeky a byla následně vytlačena zpět kanalizací. Tento proud vody také s sebou přinesl i velký nános bahna.

Původní odhadované škody byly kolem 20-25 tisíc poškozených knih ze zhruba 40 tisícového fondu knihovny. Ve výsledku však škoda byla menší a pohybovala se kolem 16 tisíc poškozených svazků. Knihovně velmi pomohlo, že byla zasažena v období prázdnin a velká část fondu, zhruba 3-5 tisíc byla rozpůjčována mezi čtenáři. Dle údajů SKIP byly celkové škody v knihovně odhadnuty na 5 250 000,- Kč. (Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2003)

Za největší škodu považují knihovnice zničení malého příručního skladu s naučnou a populárně naučnou literaturou. Jednalo se o jedny z nejdražších a nejcennějších knih, které se zde nacházely.

Do odklizení škod se zapojily knihovnice spolu s dobrovolníky z radnice. Městská část knihovně poskytla veškeré dezinfekční prostředky a před knihovnu byl také postaven kontejner. Do kontejneru se vyvážely rovnou knihy, které byly namočené a poškozené bahnem, jednalo se především o beletrii, populárně naučnou a naučnou literaturu. Tyto knihy neměly takovou hodnotu, aby se finančně vyplatila jejich renovace.

Veškeré zařízení knihovny bylo zničeno a nic se z něj nepodařilo bohužel zachránit. Velká škoda také vznikla na zničení technického vybavení knihovny, které knihovnice nestihly před povodní vyklidit.

Po povodni městská část otevřela nemilou otázku pro knihovnu týkající se její další existence. Byla zde úvaha, že by městská část knihovnu zrušila a knihovnu následně předala pod správu Městské knihovny v Praze. Knihovna by tedy byla spravována centrálně a zařadila by se mezi ostatní pobočky Městské knihovny. Tento nápad byl však zamítnut, a nakonec bylo odsouhlaseno další fungování knihovny, a i její rekonstrukce po povodni v roce 2002.

5.7.3 Fungování knihovny po povodni a následná revitalizace

Po povodni se knihovna přesunula do druhé pobočky, která se nachází v Tyršově čtvrti v ulici Lysinská 1862/42 v přízemí panelového domu. Tato pobočka byla velmi nápomocná v době revitalizace po povodni. V této pobočce se nacházela větší část fondu, která mohla být k dispozici pro čtenáře knihovny. Všechny knihy, které byly zachráněny, byly převezeny hned do této pobočky, aby byly k dispozici čtenářům.

Fungování v těchto prostorech trvalo čtyři roky. Povodeň sice uspíšila plánovanou rekonstrukci knihovny, ale kvůli výskytu plísňe musela být provedena kompletní rekonstrukce celé budovy. Mezi komplikace při stěhování knihovny můžeme zařadit problém s kancelářským prostorem, do kterého se místo dvou pracovníků musel vejít celý personál knihovny a uložené knihy. V kanceláři také probíhalo několik procesů – revize fondu po povodni a zpracování darů, zpracování knih do nového fondu Husovy knihovny a zpracování knih do fondu pobočky v Tyršově čtvrti.

5.7.4 Revize a budování fondu

Knihovnice uvedly, že revize fondu byla poměrně náročná a trvala zhruba celé čtyři roky, kdy knihovna fungovala v náhradních prostorech. Velkou komplikací při revizi knihovního fondu sehrálo zničení listkového katalogu, který nebyl ještě plně automatizován. Jedna z knihovnic se tedy ve svém volném čase pokoušela katalogové lístky zachránit čištěním a sušením jednotlivých lístků katalogu a některé se jí povedlo zachránit.

Také se knihovnicím podařilo získat přes odbornou firmu v Karlíně (vedoucí knihovny si nevzpomíná na název) uložená data na harddiscích zasažených počítačů. Díky této firmě byl kompletně zachráněn celý elektronický katalog, což ulehčilo knihovnicím čas a mohly se soustředit na své další aktivity. Zachráněna byla však část přírůstkového katalogu především s novými knhami. I tak byla ale následná revize fondu velmi náročná a zdlouhavá.

Při revizi přišla pomoc od čtenářů knihovny, jejichž domovy zasáhla povodeň a ti přišli nahlásit, které tituly měli doma vypůjčené.

Na nákup knih do nového fondu přispěly knihovně nadační fondy – Prague Post a Česko – německý fond budoucnosti, sbírky od občanů. Pro knihovnu a její obnovu se také pořádalo několik charitativních koncertů. Mezi podporovatele knihovny patřilo také lokální knihkupectví z nedalekého Obchodního náměstí v Modřanech.

Knihovna dostala několik darů jak od čtenářů a obyvatel Prahy 12, tak i z různých částí České republiky. Zpočátku si knihovnice nechávaly všechny dary, jelikož nevěděly, které knihy se do fondu hodí a které do něj zařadí. Probírání, posuzování darů a jejich následné zpracování bylo však velmi časově náročné, a proto se knihovnice rozhodly příjem darů ukončit.

Knihovně trvalo, i vzhledem k rekonstrukci budovy, celkem čtyři roky, než byla schopna po povodni otevřít svým čtenářům hlavní pobočku v Komořanské ulici a opět obnovit své fungování.

5.8 Shrnutí případové studie

Tato kapitola se věnuje především srovnání knihoven v rámci zasažení povodní v roce 2002. Informace, v této kapitole použity vycházejí z informací, které byly získány v rámci otázek v případové studii.

Obě knihovny byly zasaženy v poměrně velkém rozsahu a povodeň ovlivnila jejich fungování na několik let dopředu.

Ani jedna z knihoven nebyla řádně připravena na tak rozsáhlou živelnou katastrofu jakou byla povodeň v roce 2002. Obě knihovny spadají pod správu vyšší instituce, knihovna v Kralupech spadá pod město a knihovna v Modřanech pod správu městské části. Tyto instituce také připravují povodňové plány a při krizové situaci vydávají pokyny k jejich realizaci. V roce 2002 byly knihovny shodně připraveny na zatopení maximálně na 20 cm vody.

Vyklízecí práce v knihovně probíhaly v obou případech podobně. V žádné z knihoven neměl nikdo s takovouto živelnou katastrofou zkušenost a na vyklízení knihovny nebyl dostatek času. V případě knihovny v Kralupech ani dostatečný počet osob. Během vyklízení knihovny přicházely zprávy o stále horším se stavu povodně, proto zaměstnanci museli prostory na pokyn záchranných složek neprodleně opustit.

Obě dvě instituce byly zasaženy téměř 2 m vody oproti předpokládaným 20 cm. Tudíž škody pro knihovny byly velké, a to jak na knihovním fondu, tak na zařízení. Knihovna v Kralupech nad Vltavou přišla celkem o 50 tisíc svazků z původních 70 tisíc svazků a Husova knihovna o cca 16 svazků z původních 40 tisíc fondů. Knihovna v Kralupech tedy utrpěla na fondu o něco větší škodu než druhá knihovna. Husova knihovna také utrpěla ztráty na výpočetní technice, která se nestihla vystěhovat a komplikovaně musela poté získávat zde uložená data,

Knihovny musely svůj provoz přesunout do náhradních prostor. V té době obě dvě knihovny měly k dispozici ještě jednu svou pobočku. Knihovna v Kralupech měla ovšem problém s tím, že rozloha náhradní pobočky byla velmi nedostačující. Pro lepší fungování tedy sháněla další prostory, které jim poskytl provozovatel místního obchodního domu Máj. Knihovna tedy rok provozovala svou činnost ve dvou prostorech, než byl otevřen zrekonstruovaný prostor knihovny. Husova knihovna přestěhovala svou činnost a zbylý fond do své druhé pobočky v Lysinské ulici, kde měla vyhovující podmínky pro fungování knihovny. Husova knihovna však čekala na rekonstrukci svých prostor poměrně déle než první knihovna, a to celkem čtyři roky. Povodeň poničila totiž nejen prostory knihovny, ale narušila statiku celé knihovny.

Obě knihovny dostaly velké množství fyzických i finančních darů, které jim velmi pomohly k následné obnově fondu a vybavení knihovny. Dary přišly ve fyzické podobě z různých koutů České republiky, ale i ve finanční podobě od velkého množství dárců, kterým nebyl osud knihoven lhostejný.

Díky nasazení a péči svých zaměstnanců obě knihovny překonaly tuto událost velmi statečně. Přes velmi nelehkou situaci se snažily maximálně vyjít svým čtenářům vstříc. Obě knihovny po povodni přerušily svůj provoz pouze přibližně čtrnáct dní, během kterých se snažily dát dohromady obstojný fond pro své čtenáře a v poměrně krátkém horizontu knihovny začaly fungovat v náhradních prostorech. Knihovnice také samozřejmě myslely na své čtenáře, kteří byli postiženi povodní anebo se kvůli ní nedostali do knihovny a byly jim odpuštěny veškeré poplatky za opožděné vrácení knih. V obou případech však trvalo, že si čtenáři museli nejdříve zvyknout na nové prostředí a omezený knihovní fond, ale po krátkém čase si zvykli a naučili se navštěvovat knihovnu i v náhradních prostorech.

Můžeme zde tedy sledovat, že pro knihovny byly následky povodně obdobné. Je zřejmé, že zaměstnancům knihoven dala tato živelná katastrofa velkou zkušenost. Tuto zkušenost mohli zaměstnanci knihovny zúročit bohužel už o jedenáct let později, a to v roce 2013, kdy naše území zasáhla povodeň, která byla také poměrně rozsáhlá, ale naštěstí nebyla tak ničivá jako v roce 2002. V Husově knihovně například knihovnice přespávaly a střídaly se během dne na „hlídkách“ a pravidelně se informovaly o postupu povodně a když se stav začal horšit, neváhaly a začaly knihovnu připravovat na povodeň. V Kralupech nad Vltavou byly už také knihovnice připravenější a moudřejší z předchozí povodně a s vyklizením začaly také o něco dříve.

V rámci rozhovorů s knihovnicemi jsem také otevřela otázku týkající se možného stěhování knihovny. V Husově knihovně se touto otázkou vůbec nezabývají a vliv na to má i poměrně nákladná rekonstrukce prostor po povodni v roce 2002. V kralupské knihovně je diskuse ohledně stěhování knihovny stále otevřená a nezodpovězená. Město uvažuje o jejím přesunutí již od roku 2006. Podle knihovnice však povodně na tento návrh nemají vliv. Stěhování by proběhlo především z nedostačujících prostor v knihovně.

Pro lepší představu průběhu a následků povodně v obou knihovnách jsou v příloze umístěny dobové fotky zachycující tuto živelnou katastrofu.

6 Závěr

Cílem této práce byla srovnávací případová studie dvou knihovny, které byly zasaženy povodní. Případová studie tedy nepřichází s žádnými novými poznatky, ale mapuje spíše vliv povodně v malých městských knihovnách, které zastupují ve své dané lokalitě kulturní a komunitní centrum a jsou zde důležitými institucemi.

V rámci teoretické části práce jsem také zpracovávala jednu kapitolu týkající se základních preventivních opatření proti živelným katastrofám. Konkrétně jsem údaje čerpala z manuálu IFLA.

Během zpracování případové studie jsem narazila na problém týkající se připravenosti institucí na živelné katastrofy. Tento jev lze sledovat i na knihovnách v případové studii, kdy zaměstnanci knihoven nebyli dostatečně obeznámeni s postupy při zasažení instituce živelnou katastrofou. Pokud by zde byla dostatečná příprava, mohla evakuace probíhat s větší měrou profesionality. Vliv na to samozřejmě měl i fakt, že v posledních letech naše území nezasáhly povodně takového rozsahu jako v roce 2002 a zkušenost s takovou živelnou katastrofou byla téměř nulová.

Díky manuálu je možné předejít právě mnoha situacím, které mohou během živelné katastrofy nastat a je zde možnost eliminovat tak dopady živelné katastrofy.

Vzhledem k tomu, že je manuál velmi snadno dohledatelný a je i umístěn na webových stránkách Národní knihovny, není zde žádný důvod, aby s ním nemohli být obeznámeni zaměstnanci knihoven, které se nacházejí v rizikových oblastech.

Určitě by bylo vhodné, aby vedoucí či zřizovatel knihoven dbal na pravidelné školení pro zaměstnance týkající se evakuačních plánů budovy při různých typech katastrof či technických havárií. Zde se nejedná jen o připravenost na povodeň, ale i na jiné typy pohrom či havárií, které mohou v budově nastat a je důležité, aby byl každý zaměstnanec seznámen s jednotlivými riziky. V rámci personálu knihovny by také měla být každému přidělena jednotlivá role s konkrétními úkoly, které má během evakuace plnit.

Důležité je však nezanedbávat i samotnou budovu a pravidelně sledovat její technický stav, zanedbáním či podceňováním stavu. Jako příklad zde mohu uvést nedávné zatopení knihovny Ústavu germánských studií na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, ke kterém došlo v průběhu června 2018. Knihovna sídlí v posledním patře budovy a vlivem probíhající rekonstrukce byl narušen střešní plášť a v důsledku přívalových srážek bylo zničen zhruba 800 svazků knih a některé svazky byly následně napadeny plísní. (Kukal, 2018)

Knihovny by tedy měly být připraveny na všechna možná rizika zasažení.

Z výsledků případové studie je zřejmé, že knihovny nebyly dostatečně připraveny na živelnou katastrofu. Přitom se obě nachází v záplavové oblasti. Je tedy důležité, aby si zaměstnanci a zřizovatel, vzali co největší ponaučení z minulosti. Společně by se měli zaměřit na perfektní připravenost na živelnou katastrofu a minimalizovat tak negativní dopady na instituci.

7 Seznam použitých zdrojů

1. BOREK, Egon, 2002. Povodeň 2002 - Kralupy nad Vltavou. *Kralupský zpravodaj*. Kralupy nad Vltavou, 4-5.
2. BRÁZDIL, Rudolf. Historie počasí a podnebí v Českých zemích. 1. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. ISBN 80-210-3864-0.
3. ČESKO. § 64 odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). In: ČES Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2018 [cit. 24. 7. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254#p64>
4. HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6
5. Historie. [Http://knihovnakralupy.cz](http://knihovnakralupy.cz) [online]. [cit. 2018-07-24]. Dostupné z: <http://knihovnakralupy.cz/old/historie.htm>
6. Historie. [Http://knihovnakralupy.cz](http://knihovnakralupy.cz) [online]. 2017 [cit. 2018-07-29]. Dostupné z: <http://knihovnakralupy.cz/historie>
7. KUKAL, Petr. Knihovna Ústavu germánských studií zachraňuje fond napadený plísní. [Https://www.ff.cuni.cz](https://www.ff.cuni.cz) [online]. 2018, 25. 6. 2018 [cit. 2018-07-28]. Dostupné z: <https://www.ff.cuni.cz/2018/06/knihovna-ustavu-germanistickych-studii-zachranuje-fond-napadeny-plisni/>
8. Kultura a umění. Malá kronika Prahy 12. Praha: Městská část Praha 12 ve spolupráci s nakl. Public History, 2009, s. 72-73. ISBN 978-80-86445-29-8.
9. Modrý štít. [Https://www.nkp.cz](https://www.nkp.cz) [online]. Praha, 2013 [cit. 2018-07-24]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/sprava-a-ochrana-fondu/havarie-a-zivelni-pohromy/modry-stit>
10. O knihovnách: Povodně. [Http://www2.caslin.cz](http://www2.caslin.cz): Přehled knihoven, které byly postiženy záplavami [online]. 2003 [cit. 2018-07-25]. Dostupné z: http://www2.caslin.cz/o_knihovnach/Povodne.htm#komu
11. Odborné orgány: Český komitét Modrý štít. [Https://www.skipcr.cz](https://www.skipcr.cz) [online]. [cit. 2018-07-25]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/cesky-komitet-modry-stit>
12. PÁNKOVÁ, Šárka. Povodně a Městská knihovna Kralupy nad Vltavou. *Ikaros* [online]. 2003, 7(3) [cit. 2018-07-25]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <https://ikaros.cz/povodne-a-mestska-knihovna-kralupy-nad-vltavou>

13. POLIŠENSKÝ, Jiří. Povodně a knihovny. Knihovnická revue [online]. 2002, 2002(4), 4 [cit. 2018-06-04]. ISSN 1214-0678. Dostupné z: <http://full.nkp.cz/nkkr/NKKR0204/0204301.html>
14. Povodeň v Česku (2002). In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-07-24]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Povode%C5%88_v_%C4%8Cesku_\(2002\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Povode%C5%88_v_%C4%8Cesku_(2002))
15. Praha 12 křížem krážem. 1. Praha: Milpo media, 2016. Knihy o Praze. ISBN 978-80-87040-37-9.
16. Průvodce informacemi Hlásné a předpovědní povodňové služby ČHMÚ pro veřejnost. [Http://portal.chmi.cz](http://portal.chmi.cz) [online]. Hydrosoft Veleslavín [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/poboc/CB/pruvodce/verejnost_povoden_definice.html#priklad
17. Rozvodněné Labe utlumilo výrobu ve Spolaně. IDnes [online]. 2006 [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz//rozvodnene-labe-utlumilo-vyrobu-ve-spolane-fe8-domaci.aspx?c=A060329_080450_domaci_cen
18. ŘÍHA, Milan. Živelní pohromy. 1. vyd. Praha: Armex, 2006. 107 s. ISBN80-86795-32-
19. Stupně povodňové aktivity. [Https://www.zachranny-kruh.cz](https://www.zachranny-kruh.cz) [online]. 2018 [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/mimoradne-udalosti/povodne/stupne-povodnove-aktivity.html>
20. The Blue Shield. [Http://www.ancbs.org](http://www.ancbs.org) [online]. [cit. 2018-07-29]. Dostupné z: <http://www.ancbs.org/cms/en/about-us/about-blue-shield>
21. Živelní katastrofa, 2016. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: https://www.enviwiki.cz/wiki/%C5%BDiveln%C3%AD_katastrofa
22. Živelní pohromy a havárie – prevence a plánování: Stručný manuál [online]. 1. Praha: Národní knihovna České republiky, 2007 [cit. 2018-07-24]. Dostupné z: <https://www.ifla.org/files/assets/pac/ipi/ipi6-cs.pdf>

8 Seznam obrázků

Obrázek 1Stěhování knihovního fondu před povodní (fotografie pochází z archivu knihovny)	II
Obrázek 2Knihovna po opadnutí vody (fotografie pochází z archivu knihovny)	II
Obrázek 3 Vyklízení škod po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	III
Obrázek 4Vyklízení škod po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	III
Obrázek 5 Vyklízení škod po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	IV
Obrázek 6 Vyklízení škod po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	IV
Obrázek 7 Vyklízení škod po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	V
Obrázek 8 Fungování knihovny v náhradních prostorech OC Máj (fotografie pochází z archivu knihovny).....	V
Obrázek 9 Fungování knihovny v náhradních prostorech OC Máj (fotografie pochází z archivu knihovny).....	VI
Obrázek 10 Fungování knihovny v náhradních prostorech OC Máj (fotografie pochází z archivu knihovny).....	VI
Obrázek 11 Slavnostní otevření nově zrekonstruovaných prostor knihovny v roce 2003 (fotografie pochází z archivu knihovny)	VII
Obrázek 12 Slavnostní otevření nově zrekonstruovaných prostor knihovny v roce 2003 (fotografie pochází z archivu knihovny)	VII
Obrázek 13 Oblast ulice Komořanská při povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	VIII
Obrázek 14 Oblast ulice Komořanská při povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	VIII
Obrázek 15Oblast ulice Komořanská při povodni (fotografie pochází z archivu knihovny).....	IX
Obrázek 16 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	IX
Obrázek 17 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	IX
Obrázek 18 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	X
Obrázek 19 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	X
Obrázek 20 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	X
Obrázek 21 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	XI
Obrázek 22 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	XI
Obrázek 23 Oblast ulice Komořanská po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	XII
Obrázek 24 Vyklízecí práce po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)	XII
Obrázek 25 Pobočka Tyršova čtvrť v Lysinské ulici (fotografie pochází z archivu knihovny)	XIII

8.1 Knihovna v Kralupech nad Vltavou

Obrázek 1 Stěhování knihovního fondu před povodní (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 2 Knihovna po opadnutí vody (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 3 Vyklízení škod po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 4 Vyklízení škod po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

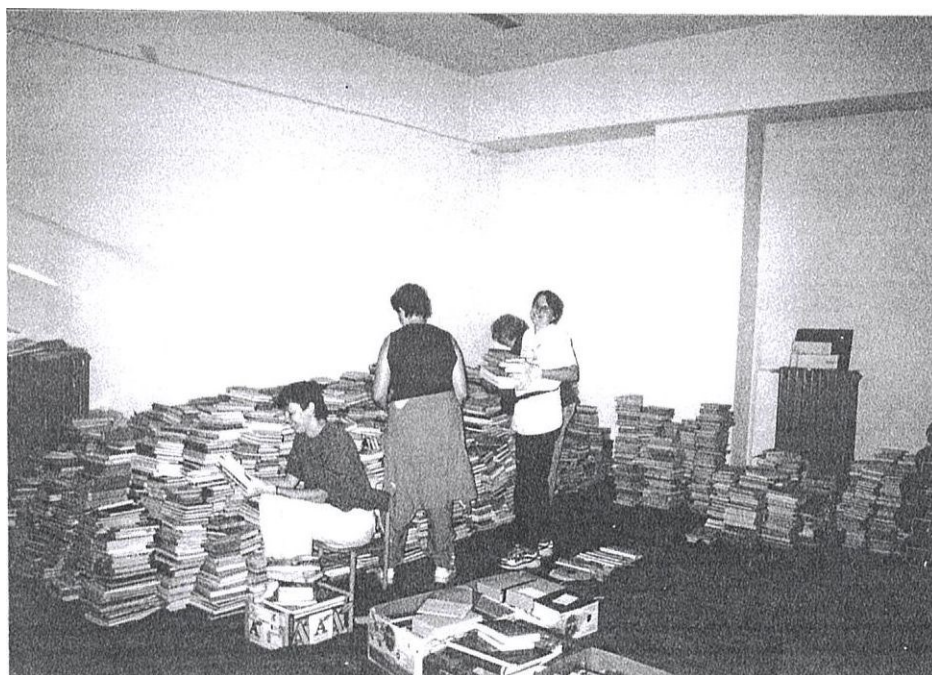
Obrázek 5 Vyklízení škod po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

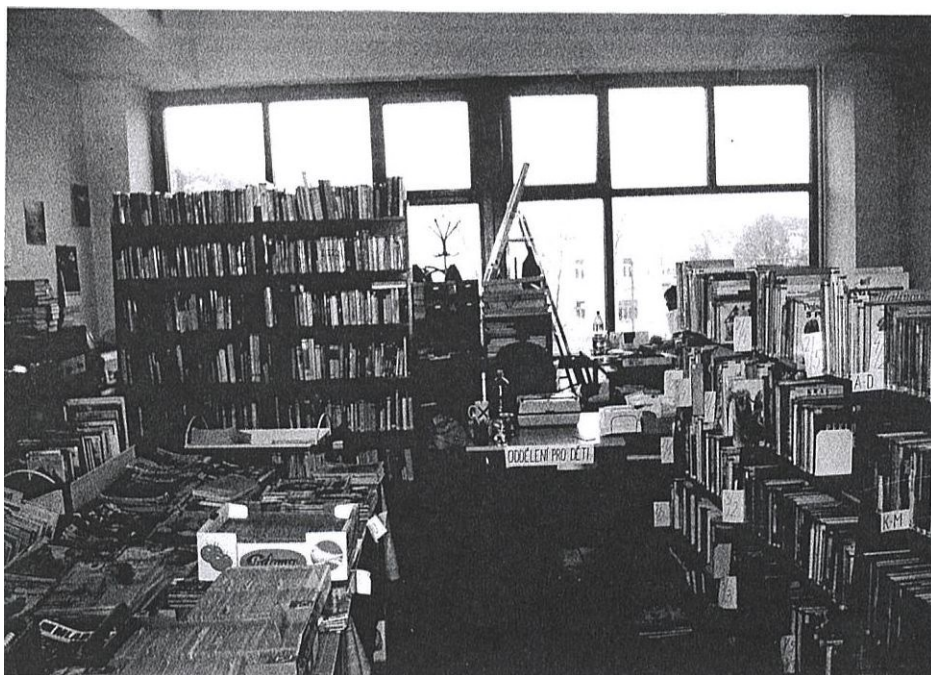
Obrázek 6 Vyklízení škod po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 7 Vyklízení škod po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 8 Fungování knihovny v náhradních prostorech OC Máj (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 9 Fungování knihovny v náhradních prostorech OC Máj (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 10 Fungování knihovny v náhradních prostorech OC Máj (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 11 Slavnostní otevření nově zrekonstruovaných prostor knihovny v roce 2003 (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 12 Slavnostní otevření nově zrekonstruovaných prostor knihovny v roce 2003 (fotografie pochází z archivu knihovny)

8.2 Husova knihovna v Modřanech

Obrázek 13 Oblast ulice Komořanská při povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

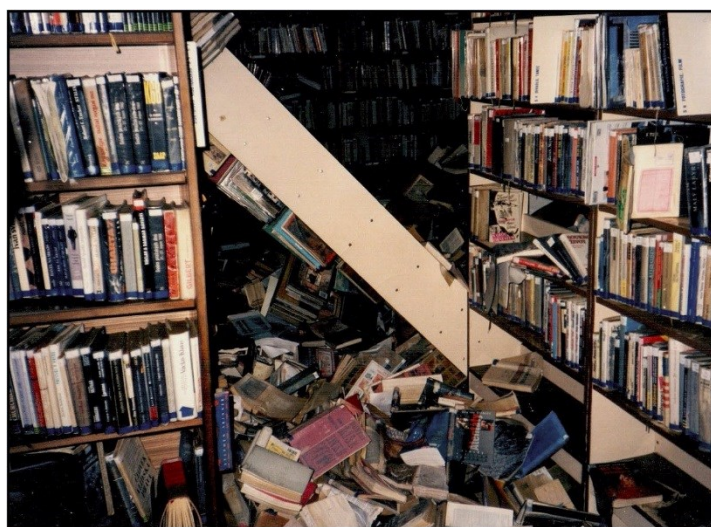
Obrázek 14 Oblast ulice Komořanská při povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 15 Oblast ulice Komořanská při povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 16 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 17 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 18 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 19 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 20 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 21 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 22 Knihovna po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Komořanská ulice, 17. srpna 2002

Obrázek 23 Oblast ulice Komořanská po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 24 Vyklízecí práce po povodni (fotografie pochází z archivu knihovny)

Obrázek 25 Pobočka Tyršova čtvrť v Lysinské ulici (fotografie pochází z archivu knihovny)

9 Přílohy

1. Otázky pro vedoucí knihoven
2. Otázky pro zaměstnance knihovny
3. Transkripce rozhovorů

9.1 Otázky pro vedoucí knihoven

Jedná se o otázky určené k vyhodnocení případové studie vztahující se k srovnání dvou knihoven, které byly zasaženy povodní v roce 2002.

S vyplněním dotazníku či poskytnutím rozhovoru, souhlasíte, že veškeré zde poskytnuté informace mohou být zveřejněny v bakalářské práci na téma: Živelní katastrofy či technické havárie v knihovnách: případová srovnávací studie dvou knihoven zasažených povodní. Dotazníky jsou plně anonymní a nikde nebudou použita žádná osobní data.

1. Na co si zpětně vzpomenete, když se někdo zmíní o povodni v roce 2002? A jak byste zpětně zhodnotila tuto zkušenost s odstupem času?
2. Byla dle vašeho názoru knihovna na takovouto živelnou katastrofu připravena řádně anebo byly stávající krizové a povodňové plány nedostačující? Myslíte si, že veškeré kroky během této povodně byly správné?
3. Přispěla povodeň k revizi povodňových plánů a krizového plánu? Případně jsou Vaše plány nyní připraveny i na větší rozsah povodně?
4. Pokud hovoříme o povodni v roce 2002, tak si všichni vybaví velkou katastrofu, která zasáhla naše území a napáchala neskutečné škody, mohu se však zeptat, co tato zkušenost celkově knihovně dala? Ráda bych znala jak negativní, tak pozitivní aspekty této katastrofy.
5. Jak probíhaly evakuace knihovny před povodní?
6. Jaké byly celkové škody po povodni a po jak dlouhé době jste se do knihovny dostali?
7. Kdo všechno se zapojil do záchran knihovny a odklizení škod? Zapojili se i Vaši čtenáři?
8. Jaké pro Vás byly největší škody?
9. Kam se zbytek fondu a zařízení knihovny přestěhovalo?
10. Měla Vaše knihovna ve fondu vzácné či cenné knihy o které přišla?
11. Jak dlouho fungoval provoz knihovny v náhradních prostorech? Měly tyto prostory vyhovující podmínky?
12. Byl po povodni o knihovnu z hlediska jejích čtenářů zájem?
13. Jak dlouho trvalo zotavení instituce a jejího fondu? Jednalo se o postižení instituce na několik dalších let? Jak dlouho trvalo zhruba nakoupit, nasbírat knihy, aby knihovna

mohla fungovat? Případně proběhly zde sbírky od obyvatel města? Zapojily se do budování fondů i nakladatelské domy nějakými dary či slevami na tituly?

14. Jak jste řešily vrácení výpůjček knih po povodni? Museli čtenáři, kteří měli během povodně výpůjčky vrátit platit poplatky za zpoždění? Případně museli nahrazovat výpůjčku, pokud byl jejich domov zasažen povodní? O kolik svazků zhruba knihovna přišla v rámci výpůjček?
15. Jelikož knihovna leží v zátopové oblasti a povodně jsou poměrně častým jevem v posledních letech, neuvažujete o nových prostorách a přestěhování knihovny? Podporuje tuto myšlenku i město?

9.2 Otázky pro zaměstnance knihovny

1. Na co si zpětně vzpomenete, když se někdo zmíní o povodni v roce 2002?
2. Jak jste se podílel/a na přípravě knihovny na povodeň a následném vyklízení knihovny pro povodni?
3. Byla dle Vašeho názoru připravenost knihovny (krizové a povodňové plány) dostačující na povodeň v takovém rozsahu? Co byste změnil/a?
4. Jaká byla informovanost během této živelné události? Dostávalo se Vám aktuálních informací?
5. Jak byste zhodnotila tuto živelnou katastrofu z hlediska přínosu pro knihovnu (negativa, positiva)?
6. Byla po povodni dostačující pomoc města a dobrovolníků? Jak dlouho trvaly úklidové práce?
7. Jak jste byl/a spokojen/a s fungováním v náhradním prostoru?
8. Myslíte si, že je momentálně knihovna připravena na případnou další povodeň takového rozsahu?

9.3 Transkripce rozhovorů s vedoucími knihoven

9.3.1 Městská knihovna v Kralupech nad Vltavou

S poskytnutím rozhovoru souhlasíte, že veškeré informace, včetně transkripce, mohou být zveřejněny v bakalářské práci na téma: Živelní katastrofy či technické havárie v knihovnách: případová srovnávací studie dvou knihoven zasažených povodní.

1. Na co si zpětně vzpomenete, když se někdo zmíní o povodni v roce 2002? A jak byste zpětně zhodnotila tuto zkušenost s odstupem času?

Ted' už s úsměvem vzpomínám na to, že jsem v pondělí 12. srpna měla dovolenou s naplánovaným výletem. Už v neděli jsem si říkala, že v dešti to moc příjemný výlet nebude, sledovala jsem předpověď počasí a zprávy o povodňové situaci. Místo výletu a dovolené mě čekala evakuace knihovny, další dny, kdy jsem se do knihovny nedostala, jsem se zapojila jako dobrovolník do skládání humanitární pomoci v jedné kralupské škole.

Kdybych měla zhodnotit vše, co během dnů, kdy jsme se do knihovny nedostali, událo, a pak dny a měsíce, kdy jsme se s touto katastrofou snažili v knihovně vypořádat, vybaví se mi slova: solidarita, tolerance, únava, pracovitost kolegyň, dobrovolníků a jedna velká zkušenost s katastrofou, která se snad již nebude opakovat.

2. Byla dle vašeho názoru knihovna na takovouto živelnou katastrofu připravena řádně anebo byly stávající krizové a povodňové plány nedostačující? Myslíte si, že veškeré kroky během této povodně byly správné?

Nebyla, a asi se nedá hovořit o připravenosti či nepřipravenosti, protože takovou katastrofu nikdo neočekával. Faktem je, že povodněmi jsme se zabývali, byli jsme informováni o možných důsledcích, ale ne takových rozměrů. I když 12. 8. 2002 byla knihovna mezi prvními organizacemi, které byly informovány pravidelně o vzniklé situaci, velkým škodám se nedalo zabránit. Urychleně začaly evakuační práce s tím, že se počítalo s 20 cm vody. S dalšími informacemi, které nám byly předávány, jsme se rozhodli vyklízet knihy do 50 cm a výše. Ale nepřišla voda stoletá, ale voda pětisetletá až tisíciletá a my museli knihovnu po několika hodinách stěhování opustit.

3. Přispěla povodeň k revizi povodňových plánů a krizového plánu? Případně jsou Vaše plány nyní připraveny i na větší rozsah povodně?

Povodňové plány pro knihovnu zajišťuje vlastník (správce) objektu Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Plány byly několikrát aktualizovány a doufám, že nejenom povodňové plány jsou dostačující, ale především naše zkušenosti a poznatky jsou jiné. V roce 2013 jsme totiž knihovnu kvůli předpokládaným povodním evakuovali podruhé. Již jsme k evakuaci

přístupovali možná s větší rozvahou, ale především nám byli přiděleni dobrovolníci. Protože bylo před koncem školního roku, pomáhali nám také pracovníci školy. Naštěstí voda zaplavila pouze sklep budovy.

Větší rozsah katastrofálních povodní si ani nedokážu představit, protože v roce 2002 voda v prostorách knihovny dosahovala 2 metrů. A jestli by to bylo o metr více, již asi nerozhoduje, protože podlahy a stěny jsou stejně zasažené vodou a bahnem, všude se drží vlhkost i několik let, je malá pravděpodobnost, že stihnete a máte kam vynosit těžký nábytek jako jsou regály, výpůjční pulty apod.

4. Pokud hovoříme o povodni v roce 2002, tak si všichni vybaví velkou katastrofu, která zasáhla naše území a napáchala neskutečné škody, mohu se však zeptat, co tato zkušenost celkově knihovně dala? Ráda bych znala jak negativní, tak pozitivní aspekty této katastrofy.

Nevzpomínám si, že kromě samotné katastrofy na mě působilo něco negativně. Samozřejmě to bylo větší pracovní nasazení, v zaměstnání jsme zpočátku nebyli osm hodin, ale daleko více. Ale jako negativní to určitě nikdo ze zaměstnanců postižených organizací nebral. Prostě nastala nečekaná situace, s kterou jsme se museli nějak vypořádat. Všichni se snažili v rámci svých možností v dané situaci pomáhat, vyjít si vstříc, prostě pracovat tak, aby škody byly co nejdříve zmírněny nebo odstraněny.

A pozitivních aspektů této katastrofy bylo dost. Velká pomoc postižených povodní, a nejedná se pouze o knihovnu, zkušenost, že se setkáváte s lidmi, s kterými jednáte o jiných problémech, než jsou problémy knihovnické, řešíte plno organizačních záležitostí, které s knihovnictvím nemají nic společného atd.

Poznáváte mnoho nových lidí a překvapí vás, že v tak těžké a pro všechny nové situaci s vámi jednájí příjemně, i když jsou unavení... Trvá to rok, ale najednou jsou tu nově zrekonstruované prostory knihovny, usměvaví stávající i noví čtenáři, kteří si uvědomují, co úsilí a finančních prostředků zprovoznění původních prostor knihovny stálo...

5. Jak probíhaly evakuace knihovny před povodní?

Na evakuační práce nebylo dost času. Prázdniny a dovolené byly v plném proudu, v knihovně nebyli všichni pracovníci. Kvůli nepříznivému počasí naštěstí chodili čtenáři pouze ojedinele, takže jsme nikoho nemuseli evakuovat, a knihovnu jsme pro veřejnost uzavřeli. V jedenáct hodin tohoto osudového dne začaly vyklízecí práce. První se vynášela výpočetní technika, složky čtenářů, následovalo stěhování knih do 1. patra budovy, ve kterém nám zapůjčila prostory základní škola. Jak už jsem se zmínila, knihovna byla zahrnuta do povodňových plánů

s předpokladem zasažení do výšky 20 cm, ale s dalšími informacemi, které z krizového štábu přicházeli, jsme se rozhodli knihy vyklízet do 50 cm a výše, vynášeli jsme staré tisky, slovníky, hodnotnější knihy ze studovny knihovny. Některé knihy jsme ukládali i na volná místa horních polic, ale při otevření knihovny po povodni jsme zjistili, že tato práce byla zbytečná, protože se vzedmuly dřevěné podlahy a regály popadaly. Stěhování provádělo pouze několik knihovnic, které neměly dovolenou.

6. Jaké byly celkové škody po povodni a po jak dlouhé době jste se do knihovny dostali?

Do knihovny nám byl umožněn přístup tuším v pátek 16. srpna v odpoledních hodinách. To, co nás čekalo, nelze popsat. Převrácené výpůjční pulty, na kterých byly také knihy, různé materiály, tiskopisy, některé regály popadané, vzedmuté podlahy, vše mokré s nánosy bahna... Značné škody byly na majetku knihovny i na knižním fondu. Škody byly vyčísleny přibližně na 4 miliony korun. Knihovna přišla přibližně o 50 tisíc svazků knih.

7. Kdo všechno se zapojil do záchrany knihovny a odklizení škod? Zapojili se i Vaši čtenáři?

V naší knihovně byla situace komplikována tím, že jsme byly požádány Městským úřadem o výpomoc týkající se šetření v rodinách postižených povodněmi, takže tři knihovnice byly několik dní mimo knihovnu. Do odklizení škod po povodni se samozřejmě zapojili zbývající zaměstnanci knihovny, rodinní příslušníci a známí. Na odstraňování škod se podíleli nejenom čtenáři knihovny, byla povolána armáda, o práci se hlásili dobrovolníci a skauti z Kralup a okolí, přijížděli také dobrovolníci ze vzdálenějších míst.

8. Jaké pro Vás byly největší škody?

Knihovna prošla rekonstrukcí v roce 1998 a 1999 a my si říkali, jaká je to škoda, že všechno „vzala voda“. Ale s odstupem času, kdy probíhaly stavební práce na obnově knihovny, jsme viděli, že knihovna bude ještě o něco hezčí, že získá nové podlahy nebo nová topidla, s kterými se při předešlé rekonstrukci nepočítalo. A nejenom to, v knihovně byla vyměněna okna a došlo tak k částečnému odhlučnění půjčoven. V roce 2004 dostala budova knihovny a školy i novou fasádu. Ale samozřejmě jsme knihovníci, takže pro nás byly nejvíce zdrcující škody na knižním fondu.

9. Kam se zbytek fondu a zařízení knihovny přestěhovalo?

Od září bylo knihovně umožněno rozšířit provoz knihovny za podpory Kulturního a společenského střediska a Městského úřadu právě v prostorách KD Vltava, kde měla knihovna pobočku. Čtenáři si mohli půjčovat knihy ze stávajícího fondu a z nově zpracovaných knih. Od

14. Října si měli dětští i dospělí čtenáři možnost půjčovat knihy v bývalém obchodním domě Máj, kde měla knihovna k dispozici jednu prodejnu, kterou jsme rozdělili na dětské a dospělé oddělení. V této místnosti jsme si vytvořili na jeden rok také zázemí především pro revizi zbylého fondu a zpracování nových knih. Další prostory na uskladnění zachráněných knih a dalšího materiálu nám byly poskytnuty také v tomto obchodním domě.

10. Měla Vaše knihovna ve fondu vzácné či cenné knihy o které přišla?

Knihovna si pravděpodobně nejvíce cenila Ottova slovníku naučného, původního vydání z roku 1888 a reprintu tohoto slovníku nebo reprintu encyklopedií Hradů, zámků a tvrzí Království českého od Augusta Sedláčka, dále to byl například také Masarykův sborník z let 1927 až 1934. Ale protože jsme knihy ze studovny vynášeli jako první, o cenné svazky jsme nepřišli.

11. Jak dlouho fungoval provoz knihovny v náhradních prostorech? Měly tyto prostory vyhovující podmínky?

Vyhovující podmínky při výběru knih čtenáři určitě neměli. Prostory byly značně omezené, nedostatečná byla také nabídka knih. Ale díky dárcům, sponzorům a dotacím se stav fondu postupně zlepšoval, regály se zaplňovaly novými tituly, nepřestala fungovat meziknihovní výpůjční služba. A díky možnosti půjčovat knihy v městské části a rozšíření výpůjční doby také na pobočce v Lobečku si myslím, že čtenáři si vždy ke čtení něco našli a odcházeli spokojení. Náhradní provoz trval rok, 8. září 2003 jsme pro veřejnost otevřeli nově zrekonstruované prostory knihovny.

12. Byl po povodni o knihovnu z hlediska jejích čtenářů zájem?

Určitě, někteří čtenáři, se kterými jsme se potkávali ještě v období, než voda opadla, se vyptávali, jak to všechno bude, do kolika metrů byla v knihovně voda, někteří nám přišli pomáhat, takže poničenou knihovnu viděli na vlastní oči. Ostatní jsme informovali od kdy a kde mohou naše služby využívat pomocí tisku, letáků na budově apod.

13. Jak dlouho trvalo zotavení instituce a jejího fondu? Jednalo se o postižení instituce na několik dalších let? Jak dlouho trvalo zhruba nakoupit, nasbírat knihy, aby knihovna mohla fungovat? Případně proběhly zde sbírky od obyvatel města? Zapojily se do budování fondů i nakladatelské domy nějakými dary či slevami na tituly?

Jak jsem již napsala, knihovna začala v náhradních prostorách poskytovat služby čtenářům téměř okamžitě. Půjčovala zbývající knihy, zachránily se knihy nově zpracované těsně před povodní, takže jsme nabízeli také nějaké knižní novinky. Velké úsilí jsme vynaložili na

zpracování poskytnutých knižních darů, finanční dary na nákup knih a knihy byly zasílány také z jiných knihoven a z jiných měst, agentura, s kterou dlouhodobě spolupracujeme při nákupu knih nám poskytla knižní dary, knihy přicházely i od některých vydavatelů. A samozřejmě jsme zpracovávali nově nakoupenou literaturu z dotací nebo z vlastního rozpočtu. Od roku 2003 přibližně do roku 2006 byly přírůstky knih oproti předešlým rokům samozřejmě vyšší právě díky těmto finančním částkám.

14. Jak jste řešily vrácení výpůjček knih po povodni? Museli čtenáři, kteří měli během povodně výpůjčky vrátit platit poplatky za zpozdné? Případně museli nahrazovat výpůjčku, pokud byl jejich domov zasažen povodní? O kolik svazků zhruba knihovna přišla v rámci výpůjček?

Čtenáři, kteří měli termín vrácení knih před povodní, samozřejmě poplatky zaplatit museli. Pokud byl jejich domov zasažen povodní, knihovna brala na tuto smutnou událost ohled a žádné poplatky si neúčtovala. Přesné číslo úbytku knih v rámci výpůjček zaznamenané nebylo, ale pokud si vzpomínám, čtenářů, kteří přišli povodní o naše knihy bylo velice málo.

15. Jelikož knihovna leží v zátopové oblasti a povodně jsou poměrně častým jevem v posledních letech, neuvažujete o nových prostorách a přestěhování knihovny? Podporuje tuto myšlenku i město?

Město s touto myšlenkou přišlo již v roce 2006, ale nejsem si jistá, že by to bylo na základě častějších povodní. Knihovna je v budově se základní školou a prostory školy i knihovny se stávají nevyhovujícími. V současné době se jedná o přemístění knihovny a dalších organizací do budovy bývalého pivovaru v centru města.

Prostor pro vlastní komentář či doplnění informací, které dotazník neobsahoval.

Na Vaši žádost se zmíním a katalozích.

Protože knihovna ještě nebyla plně automatizována, připravovala se na zahájení automatizovaného provozu vkládáním údajů o knihách do databáze knihovního systému LANius, vedla stále v roce 2002 lístkové katalogy. Tyto katalogy se nám podařilo zachránit. První se samozřejmě vynášel centrální autorský i názvový katalog. Po povodni při revizi knih byly katalogy plně využity a aktualizovány. Katalogy nám sloužily ještě několik let, i po roce 2006, kdy knihovna přešla z automatizovaného knihovního systému LANius na Clavius, a spustila automatizovaný výpůjční protokol.

S poskytnutím rozhovoru souhlasíte, že veškeré informace, včetně transkripce, mohou být zveřejněny v bakalářské práci na téma: Živelní katastrofy či technické havárie v knihovnách: případová srovnávací studie dvou knihoven zasažených povodní.

1. **Na co si zpětně vzpomenete, když se někdo zmíní o povodni v roce 2002? A jak byste zpětně zhodnotila tuto zkušenost s odstupem času?**

Na velkou živelnou katastrofu, která postihla celou Českou republiku.

Určitě bychom byly s kolegyněmi odvážnější při evakuaci knihovny, ale nikdo v té době nevěděl, jak bude povodeň dále probíhat. Hrozilo zde také přetečení či protržení vodní nádrže na toku Vltavy a možnost zatopení přílivovou vlnou a v takové situaci bylo lepší neriskovat.

2. **Byla dle vašeho názoru knihovna na takovouto živelnou katastrofu připravena řádně anebo byly stávající krizové a povodňové plány nedostačující? Myslíte si, že veškeré kroky během této povodně byly správné?**

Na živelnou katastrofu takového rozsahu nebyl v té době připraven nikdo, protože nikdo s takhle rozsáhlou živelnou katastrofou neměl v posledních letech zkušenost a nikdo nepočítal s tím, že by taková katastrofa mohla přijít. Krizové a povodňové plány ani takovýto rozsah zasažení nepředpokládaly a příprava na to nebyla. Zda kroky během této živelné katastrofy byly správné nemohu ze své pozice soudit a jak jsem již zmínila, nikdo s takovouto povodní neměl zkušenost.

3. **Přispěla povodeň k revizi povodňových plánů a krizového plánu? Případně jsou Vaše plány nyní připraveny i na větší rozsah povodně?**

Povodeň určitě přispěla ke zhodnocení přípravy knihovny na další možné záplavy. Knihovna jako taková žádné povodňové plány nemá a řídí se krizovým štábem městské části Prahy. Pokud je zde i možnost, městská část poskytne potřebné dobrovolníky a krabice na stěhování a balení knih.

I když plány nejsou připraveny, knihovnice ano, vzhledem ke zkušenostem, které právě získaly při povodni v roce 2002 a nyní by volily i jinou strategii při evakuaci knihovny.

4. **Pokud hovoříme o povodni v roce 2002, tak si všichni vybaví velkou katastrofu, která zasáhla naše území a napáchala neskutečné škody, mohu se však zeptat, co tato zkušenost celkově knihovně dala? Ráda bych znala jak negativní, tak pozitivní aspekty této katastrofy.**

Povodeň dala knihovně určitě cennou zkušenost do budoucna. Hlavně nepodceňování situace a raději se připravit na to, co může přijít a zbytečně nečekat.

Mezi negativa patří určitě nezkušenost s povodní v takovém rozsahu a nedostatek informací, jak postupovat a potom materiální škody jako zničený fond a celé zařízení knihovny (počítače, tiskárna, regály, podlahy).

5. Jak probíhaly evakuace knihovny před povodní?

Evakuace před povodní probíhaly tak, že předpoklad zasažení knihovny byl zhruba 20 cm a tím pádem jsme všechny knihy vystěhovali nad tuto výšku. Knihy se ve většině případech naskládaly nahoru na regály. Bohužel k odhadované výšce zasažení a nedostatku času zůstala v knihovně veškerá technika, tuším, že se jednalo o dva počítače, na kterých se zpracovával fond. A také proto, že jsme opět s kolegyněmi neměly zkušenost s povodní nechtěly jsme zbytečně riskovat, protože zde hrozilo přetečení nebo protržení hráze přehrad a všichni se báli přílivové vlny, kterou by tato situace způsobila.

Navíc se knihovna nachází v oblasti ulice Komořanská, která byla nejvíce zasaženou ulicí a střežila jí Policie České republiky, která moc nechtěla nikoho pouštět na zasažená místa, která byla obehnaná páskami.

Tato zkušenost byla však velmi přínosná při povodni v roce 2013, kdy jsme se nebály už trochu riskovat a do knihovny jít i když bylo okolí uzavřeno policií. Dokonce kolegyně, která zde bydlí hlídala hladinu Vltavy a poskytovala nám informace o jejím stavu. V knihovně jsme i přespávaly, abychom stihly knihovnu co nejrychleji vyklidit.

6. Jaké byly celkové škody po povodni a po jak dlouhé době jste se do knihovny dostali?

Do knihovny jsme se dostaly po opadnutí vody, a to v pátek 16.8. 2002. Odhadované škody byly původně asi 20-25 tisíc zničených knih, ale ve výsledku škoda byla menší a bylo zničeno kolem 16 tisíc knih. Knihovně hodně pomohlo, že byla zasažena během prázdnin a velká část fondu, asi 3-5 tisíc knih byla rozpůjčována.

Knihovnu zasáhl hlavně silný proud vody, který se vracel zpět kanalizací a i přesto, že hladina Vltavy vypadala poněkud klidně a stojatě, bylo tomu trochu jinak. V knihovně byly poničené regály a některé regály se zřítily buď tím, že je strhl proud anebo se dřevo nacucalo vodou a regály se rozložily.

7. Kdo všechno se zapojil do záchrany knihovny a odklizení škod? Zapojili se i Vaši čtenáři?

Do záchrany a odklizení škod se zapojili především knihovnice a dobrovolníci z radnice, a i nájemníci z okolí. Město také poskytlo veškeré potřebné dezinfekční prostředky, kterých bylo potřeba opravdu hodně. V knihovně byl velký nános bahna a všechno potřebovalo očistit. Před knihovnu byl také postaven kontejner, do kterého se rovnou vyvážely poškozené knihy.

Jestli se záchrany účastnili i čtenáři si nepamatuji, ale při další povodni v roce 2013 zde bylo hodně našich čtenářů a lidí z okolí, kteří nám vozili potřebné prostředky nebo nám přivezli občerstvení, aby nám aspoň nějakým způsobem pomohli.

8. Jaké pro Vás byly největší škody?

Největší škody je těžké shrnout, za vším je hodně práce a je těžké označit vyloženě něco jako největší škodu. Zvláště potom, když hodně lidí přišlo o své domovy a veškerý majetek.

9. Kam se zbytek fondu a zařízení knihovny přestěhovalo?

Knihovna se přestěhovala do naší druhé pobočky v Tyršově čtvrti, ta se nachází v přízemí panelového domu. Většina zachráněných knih byla přestěhována sem. Ze zařízení knihovny se nic nepřestěhovalo, protože bylo zničeno.

10. Měla Vaše knihovna ve fondu vzácné či cenné knihy o které přišla?

Naše knihovna ve fondu vyloženě vzácné a cenné knihy neměla, ale v přízemí se nacházel malý příruční sklad, ve kterém byly naše nejvzácnější a nejdražší knihy. Byla tam převážně naučná a populárně naučná literatura.

11. Jak dlouho fungoval provoz knihovny v náhradních prostorech? Měly tyto prostory vyhovující podmínky?

Provoz knihovny v Tyršově čtvrti fungoval čtyři roky. Během této doby jsme zde prodloužili i otevírací dobu.

Prostory pro fungování knihovny byly dostačující, pobočka má kolem 100 m², takže se nejednalo o vyloženě malý prostor. Po povodni nám také velmi pomohlo, že pobočka nebyla zasažena povodní a byla zde k dispozici aspoň část fondu pro naše čtenáře.

Mimo fond sem byla i přesunuta kancelář do které jsme se museli všechny vejít a probíhala zde revize a nákup a zpracování nových knih jako do fondu pobočky v Tyršově čtvrti, tak pro rekonstruovanou hlavní pobočku.

Prostory vyhovující podmínky měly, dalo se v nich běžně fungovat, akorát zde byl občas problém s uložením knih, kterých bylo opravdu mnoho.

12. Byl po povodni o knihovnu z hlediska jejích čtenářů zájem?

Ano o knihovnu zájem byl. Knihovna byla i díky naší pobočce v Tyršově čtvrti připravena k plnému provozu a knihy které jsme zachránily byly hned převezeny, aby byly k dispozici našim čtenářům.

13. Jak dlouho trvalo zotavení instituce a jejího fondu? Jednalo se o postižení instituce na několik dalších let? Jak dlouho trvalo zhruba nakoupit, nasbírat knihy, aby knihovna mohla fungovat? Případně proběhly zde sbírky od obyvatel města? Zapojily se do budování fondů i nakladatelské domy nějakými dary či slevami na tituly?

Zotavení instituce trvalo celkem čtyři roky od roku 2002-2006. Povodeň napomohla a uspíšila plánovanou rekonstrukci knihovny, a i kompletně celé budovy.

Knihovna mohla normálně fungovat díky pobočce v Tyršově čtvrti, kde byl fond pro děti i dospělé.

Revize po povodni trvala dost dlouho, povodeň nám totiž zatopila lístkový katalog, který ještě nebyl plně automatizován a musely jsme tedy dohledávat knihy v přírůstkových seznamech, které se naštěstí zachránily. Kolegyně se však snažila o záchranu lístkového katalogu a poměrně dlouhou dobu se věnovala čištění a sušení jednotlivých lístků katalogu. Také se nám přes jednu firmu v Karlíně podařilo získat data uložená na harddisku počítače a díky tomu byl zachráněn celý náš elektronický katalog. Revize nám tedy zabrala určitě kolem čtyř let.

Na nákup fondu nám přispěly nadační fondy – Prague Post a Česko – německý fond budoucnosti. Také se pořádalo několik charitativních koncertů na obnovu fondu, proběhly zde sbírky od občanů a různých institucí. Knihovnu také podpořila paní, která vlastnila lokální knihkupectví na Obchodní náměstí.

Bylo zde i množství darů od čtenářů a obyvatel městské části Prahy 12, ale i z jiných koutů republiky. Od lidí se vybíraly seznamy a knihy se poté třídily a kompletovaly. Nikdo však nevěděl, jaké knihy se budou po povodni hodit, a tak probírání darů bylo velmi náročné. Potom už darů bylo tolik, že jsme je už nepřijímaly, abychom vůbec stihly zpracovat ty knihy, které jsme dostaly.

14. Jak jste řešily vrácení výpůjček knih po povodni? Museli čtenáři, kteří měli během povodně výpůjčky vrátit platit poplatky za zpozdné? Případně museli nahrazovat výpůjčku, pokud byl jejich domov zasažen povodní? O kolik svazků zhruba knihovna přišla v rámci výpůjček?

Nikdo ze čtenářů nemusel nic platit. U knih, které se měly vrátit během povodně se prodloužila výpůjční doba a zničené knihy se odepsaly a nikdo od čtenářů nic nechtěl. Někteří naši čtenáři byli však tak hodní, že přišly i dokonce nahlásit, které knihy měly doma. My jsme aspoň věděly, které knihy můžeme odepsat. O kolik knih jsme přišly nedokáží odhadnout, ale spíše se hodně knih díky probíhajícím prázdninám zachránilo, odhaduji to tak na 3-5 tisíc svazků.

15. Jelikož knihovna leží v zátopové oblasti a povodně jsou poměrně častým jevem v posledních letech, neuvažujete o nových prostorách a přestěhování knihovny? Podporuje tuto myšlenku i město?

Vzhledem k rekonstrukci a modernizaci knihovny se o stěhování knihovny neuvažuje. Věřím, že tato událost nám dala dost zkušeností na to, abychom další takovéto situaci zvládly. Tu možnost jsme měly v roce 2013 a myslím si, že jsme ji s kolegyněmi zvládly. Městská část je nám vždy nápomocna a vždy nám pomůže jak dodáním potřebných krabic na evakuaci fondu, tak potřebné brigádníky a dobrovolníky, které jsou k dispozici.